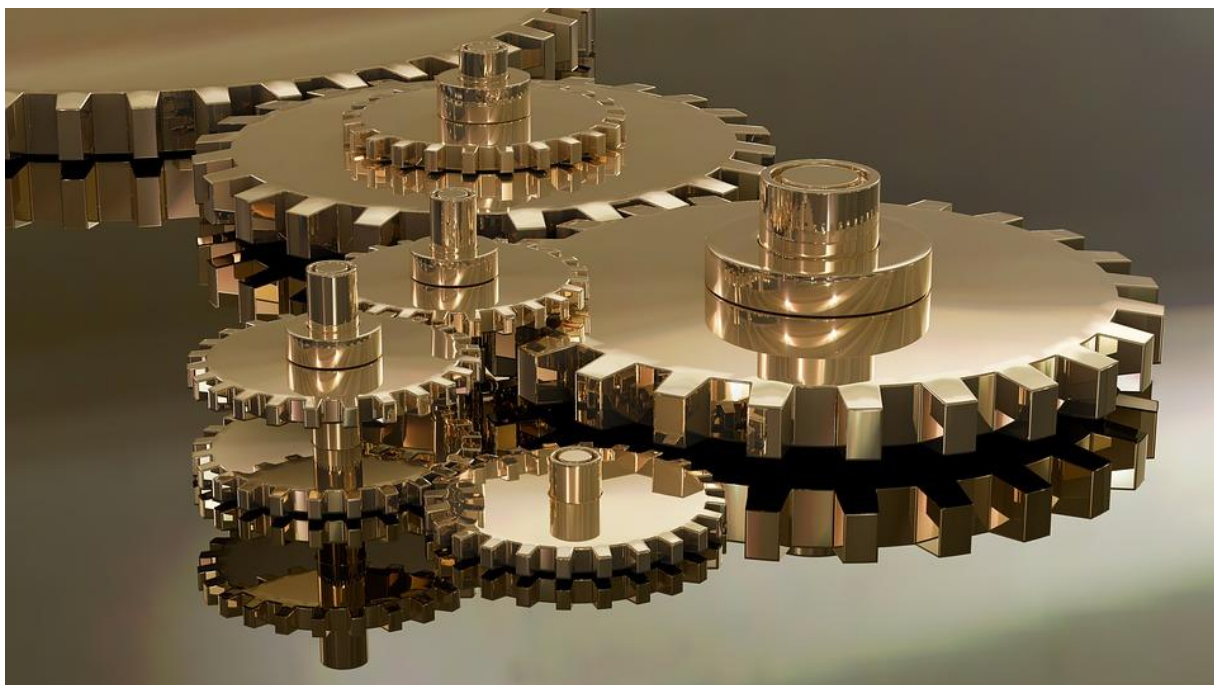


Onderzoek 'Een doorgaande lijn in arrangeren'

Samenwerkingsverband Helmond-Peelland en samenwerkende gemeenten

23 oktober 2018



Uitgevoerd in opdracht van het samenwerkingsverband Helmond-Peelland en samenwerkende gemeenten
door dr. M. Peeters en drs. L. Hendriks

Bron afbeelding kaft: Pixabay.com

Managementsamenvatting

Het samenwerkingsverband Helmond-Peelland en de samenwerkende gemeenten willen via dit onderzoek achterhalen hoe de instroom in het speciaal (basis)onderwijs voor 3 tot 4 jarigen en 4 tot 6 jarigen zich tussen 2015 en 2017 heeft ontwikkeld, welke oorzaken aan deze ontwikkelingen ten grondslag liggen en hoe zij gezamenlijk de doorgaande lijn in het proces van arrangeren kunnen versterken. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode mei 2017 tot en met april 2018.

Instroom

In de leeftijdsgroep van 0 tot 3 jaar vindt tussen 2015 en 2017 een zeer lichte stijging plaats in het aantal nieuwe verwijzingen naar zowel het speciaal basisonderwijs als het basisonderwijs (beiden 1%). Deze is gelijk verdeeld over jongens en meisjes. In de leeftijdsgroep van 4 tot 6 jaar daalde het aantal nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen voor zowel het speciaal basisonderwijs als het basisonderwijs sterk in 2016 (van 31 naar 24%) en blijft in 2017 op dat niveau (25%). De daling vond iets sterker plaats voor verwijzing naar het speciaal basisonderwijs en vooral bij jongens. Voor deze twee leeftijdsgroepen samen is de instroom in het speciaal (basis) onderwijs procentueel gezien licht afgenomen (speciaal basisonderwijs 3%, speciaal onderwijs 2%) en niet zoals verwacht toegenomen.

Het percentage verwijzingen in de leeftijdsgroep van 7 tot 13 jaar stijgt tussen 2015 en 2017 met zo'n 4%. Die stijging vindt hoofdzakelijk plaats voor verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs en wordt overwegend door de besturen bekostigd. Jongens in deze leeftijdsgroep worden het meest verwezen, maar minder dan in 2015 (daling van 56 naar 53%), meisjes worden in 2017 meer verwezen (stijging van 13 naar 20%), vooral naar het speciaal basisonderwijs.

Oorzaken veranderde instroom

De lichte toename van onderinstroom (0 tot 3 jarigen) betreft leerlingen die instromen in het speciaal onderwijs (zeer moeilijk lerend, voorheen cluster 3). In de groep 4 tot 6 jarigen neemt de instroom in het speciaal (basis)onderwijs in 2016 af. De toegenomen instroom vond nagenoeg geheel plaats in de groep leerlingen van 7 tot 13 jaar. Nadere analyse daarvan viel buiten dit onderzoek. Analyse van de aangevraagde toelaatbaarheidsverklaringen laat zien dat de ondersteuningsvragen van de nieuwe onderinstromers en instromers van 4 tot 6 jaar vooral betrekking hebben op onvoldoende taakwerkhouding, leerproblemen en verminderd plezier in school, in tweede instantie wat meer op fysieke of gedragsmatige kenmerken. De professionals geven aan dat onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van jonge kinderen minder eenvoudig te duiden zijn dan die van oudere kinderen. Verder zien zij dat onder peuters die de voorschool bezoeken een 'nieuwe' groep met complexe ondersteuningsbehoeften zichtbaar wordt. Zij hebben ondersteuningsvragen op het gebied van taal én gedrag, vaak gekoppeld aan een complexe thuissituatie. Voor deze kinderen is er gezien hun ondersteuningsvraag vaak geen of onvoldoende passend arrangement en daarom worden zij aangemeld op het speciaal (basis)onderwijs.

Oplossingsrichtingen om het proces van arrangeren te versterken

Professionals zijn over het algemeen tevreden over het triadeproces en de manier waarop zij tot het moment van triade in hun organisatie kinderen ondersteuning bieden en deze volgen. Wanneer de samenwerking intensiveert, bijvoorbeeld door nabijheid in kindcentra of samenwerking tussen voorschool met extra ondersteuning en speciaal (basis)onderwijs, ziet men een versterking van de doorgaande lijn optreden. Dit komt doordat vroegtijdig met meerdere partners –onderwijs, zorg en ouders- samengewerkt wordt aan passend aanbod voor het kind en men leert van elkaar. Toch benoemen professionals ook veel mogelijkheden voor het versterken van de doorgaande lijn en blijkt dit ook wenselijk uit analyse van aangevraagde toelaatbaarheidsverklaringen uit 2016.

Knelpunten in de doorgaande lijn die uit dit onderzoek naar voren komen zijn:

- het niet (tijdig) in beeld hebben van het jonge kind dat geen gesubsidieerde voorschoolse voorziening bezoekt;
- het niet tijdig in beeld hebben van de ondersteuningsbehoeften van het jonge kind doordat (a) ouders zich niet bewust zijn van een achterstand in de ontwikkeling van hun kind, (b) ouders niet willen handelen voor het kind naar school gaat, (c) er onduidelijkheden of haperingen zijn in de regievoering richting onderzoek of (d) er onvoldoende deskundigheid bij de pedagogisch medewerkers is voor het nauwkeurig signaleren en beschrijven van ondersteuningsbehoeften;
- onvoldoende informatievoorziening door consultatiebureau, ouders of ketenpartners (mogelijk mede door het volgen van privacy regelgeving);
- het ontbreken van een passend aanbod voor jonge kinderen met complexe ondersteuningsvragen;
- te lange wachttijden voor beschikbaar aanbod;
- onduidelijke formulering van de hulpvraag, ondersteunings- en onderwijsbehoeften en/of daarbij passend aanbod op de aanvraag toelaatbaarheidsverklaring;
- het onvoldoende bekend zijn met het aanbod dat door de verschillende ketenpartners geboden kan worden bij de keuze van een passend arrangement;
- ouders die zich aanmelden op meerdere scholen waardoor onduidelijk is bij wie de zorgplicht berust en wie dus de leiding moet nemen in het triadeproces;
- onvoldoende overleg of observatie in aanloop naar of tijdens het triadeproces;
- onvoldoende terugkoppeling over de effectiviteit van eerder of huidig aanbod waardoor kansen om van elkaar te leren en te leren van eerdere trajecten, blijven liggen.

Er is een scala aan oplossingsrichtingen geformuleerd in aansluiting op de stappen die in het proces van arrangeren doorlopen worden. Die stappen zijn: het kind op de radar krijgen, het aanbod, de signalering, preventief (zorg)aanbod, het triadeproces, de aanvraag toelaatbaarheidsverklaring, het arrangement en de terugkoppeling. Genoemde oplossingsrichtingen zijn onder meer: beleid om zicht te krijgen op kinderen die geen voorschoolse voorziening bezoeken, intensievere samenwerking en uitwisseling tussen onderwijs en zorg en tussen verschillende vormen van onderwijs, een overlegmoment waarin met gemandateerde betrokkenen passende ondersteuning voor het jonge kind wordt bepaald, een onafhankelijk persoon complexe triades laten leiden, op maat maken van de aanvraag toelaatbaarheidsverklaring bij verschillende soorten verwijzingen, flexibilisering van de overgang van voor naar vroegschool tussen 4 en 5 jaar, inzet van extra expertise bij de signalering, verplichte terugkoppeling tussen verwijzende en ontvangende triadepartner tijdens het arrangement en nieuw aanbod voor kinderen met complexere ondersteuningsvragen. Er lopen een aantal eerste initiatieven waarin gemeenten en onderwijs samenwerken om de knelpunten in de doorgaande lijn weg te nemen. Effecten hiervan zijn nog pril maar lijken veelbelovend. Betrokken partners kunnen uit de bijna 90 oplossingsrichtingen de voor hen relevante aanbevelingen selecteren en de komende periode uitwerken om zo de doorgaande lijn in arrangeren te versterken.

Inhoud

| | |
|---|-----------|
| Managementsamenvatting | 3 |
| Inleiding | 6 |
| Resultaten..... | 8 |
| Stap 1. Kwantitatieve analyse | 9 |
| Stap 2. Kwalitatieve analyse..... | 11 |
| Stap 3. Verdiepende analyse: procesbespreking met ketenpartners | 16 |
| Conclusies en aanbevelingen | 23 |
| Beschrijving van de veranderde instroom in het speciaal (basis)onderwijs gericht op kinderen die starten met het onderwijs (3-4 jarigen) en leerlingen die verwezen worden in groep 1 en 2 (4-6 jarigen). | 23 |
| Wat zijn oorzaken voor de toenemende instroom?..... | 23 |
| Welke oplossingsrichtingen komen uit het onderzoek naar voren om de doorgaande lijn in het arrangeren te versterken? | 23 |

Bijlagen

| | |
|------------------|--|
| Bijlage 1 | Methode |
| Bijlage 2 | Uitwerkingen bij kwalitatieve analyse deelvraag 1 |
| Bijlage 3 | Uitwerkingen bij kwalitatieve analyse deelvraag 2 |
| Bijlage 4 | Uitwerkingen bij kwalitatieve analyse deelvraag 3 en 4 |
| Bijlage 5 | Uitwerkingen bij de verdiepte analyse: procesbespreking met ketenpartners |

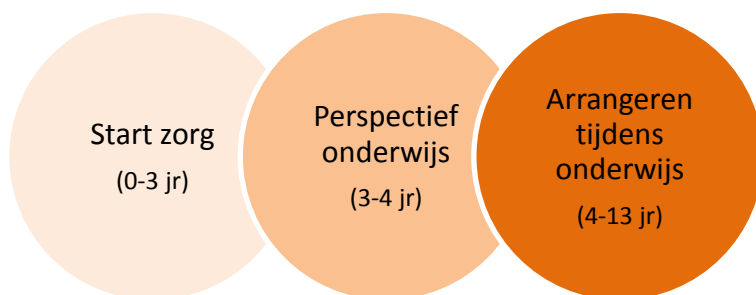
Inleiding

De bestuurlijke opdracht die samenwerkende gemeenten en het samenwerkingsverband Helmond-Peelland zich hebben gesteld, is uitgewerkt in het actieplan 'Bestuurlijke opdracht passend onderwijs Helmond-Peelland 2016-2018'. Gezamenlijk stellen gemeenten en samenwerkingsverband zich hierin onder andere de opdracht antwoord te krijgen op de vraag met bijbehorende deelvragen: Wat is nodig om de kwetsbare kinderen in de voorschoolse periode tijdig in beeld te krijgen en welke voorzieningen zijn nodig om deze kinderen goed te ondersteunen? (en verwijzen daarbij naar de notitie Aansluiting voor- en vroegschoolse voorzieningen). Om hier zicht op te krijgen is onderzoek uitgevoerd gericht op drie onderzoeksvragen:

- Geef een beschrijving van de toenemende instroom in het speciaal (basis)onderwijs gericht op kinderen die starten met het onderwijs (3 tot 4 jarigen) en leerlingen die verwezen worden in groep 1 en 2 (4 tot 6 jarigen).
- Wat zijn oorzaken voor de veranderde instroom?
- Welke oplossingsrichtingen komen uit het onderzoek naar voren om de doorgaande lijn in het arrangeren te versterken?

Tot stand komen van arrangementen

In het onderstaande figuur zijn drie momenten beschreven waarop in de leeftijd van 0 tot 13 jaar een ondersteuningsaanbod bepaald kan worden.



Figuur: momenten waarop ondersteuningsaanbod wordt bepaald in de periode van 0-13 jarige leeftijd van kinderen.

Het bepalen van het ondersteuningsarrangement gebeurt steeds in de triade van ouders, verwijzende voorschoolse instelling of school en verzorgende school. De uitkomst hiervan wordt voorgelegd aan het samenwerkingsverband in de vorm van een aanvraag toelaatbaarheidsverklaring. Gemeenten en samenwerkingsverband zien het als een gezamenlijk belang een optimale doorgaande lijn in dit verwijzingsproces te faciliteren en zo, waar mogelijk samen of vanuit duidelijk afgebakende verantwoordelijkheden, te komen tot een afgestemd ondersteuningstraject voor kind en ouders dat is gebaseerd op een doorgaande ontwikkelingslijn. Ondersteuningsmiddelen die vanuit de gemeente voor zorg en vanuit het samenwerkingsverband voor onderwijs aan het kind zijn toegewezen worden dan zo optimaal mogelijk benut. Gemeenten en samenwerkingsverband willen verder bevorderen dat op momenten dat de analyse voor de ondersteuning gemaakt wordt en een passend ondersteuningsarrangement bepaald wordt, partners vanuit dezelfde zorg om tafel zitten en daarbij voor elkaar herkenbare taal spreken.

De voorschoolse leeftijdsgroep 'start zorg'

Hoewel hier nog geen sprake is van triade en arrangeren in of naar school, is ook hier het signaleren van een zorgbehoefte en de toeleiding naar passend aanbod aan de orde. Afhankelijk van de vraag wordt bekeken in hoeverre hier met lokale arrangementen in voorzien kan worden of dat het wenselijk is om een regionaal aanbod/arrangement te creëren. De wens van gemeenten is om het lokaal aanbod zoveel mogelijk te versterken, zoals bijvoorbeeld in de pilot in Someren waar De Combinatie Jeugdzorg met relatief zware expertise bijspringt in de voorschoolse periode om plaatsing(en) in een medisch kinderdagverblijf te voorkomen. Het kader van deze opdracht is op hoofdlijnen hetzelfde als voor de leerplichtige leeftijdsgroep.

De leerplichtige leeftijdsgroep ‘perspectief onderwijs en arrangeren tijdens onderwijs’

Startpunt voor het versterken van de doorgaande lijn in arrangeren vanuit het samenwerkingsverband is de fase van ‘perspectief onderwijs’. Binnen de leeftijd van 3 tot 4 jaar vertaalt zich dit, in de lijn van toeleiding naar passend onderwijs, in eerste instantie in een passend voorschools aanbod. In die periode spelen ook signaleringslijnen in de voorschool die gemeente en voor- en vroegschoolse partners ontwikkel(d)en. Volgende stap vormt een passend onderwijsarrangement binnen het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs. Daar heeft het samenwerkingsverband voor het eerst een rol in het verwijzingsproces.

Onderzoeksgroepen

In afstemming met vertegenwoordigers van de gemeenten en de coördinator van het samenwerkingsverband is voor dit onderzoek gekozen de instroom gedurende de gehele voor- en vroegschoolse periode te onderzoeken, om zicht te krijgen op hoe vroegsignaleringsafspraken werken binnen het verwijzingsproces. Om tot een compleet beeld te komen wordt zowel gekeken naar de uitstroom naar het speciaal onderwijs als naar de uitstroom naar het speciaal basisonderwijs. Samengevat:

| | Voorschool 3-4 jarigen ‘perspectief onderwijs’ | Vroegschool 4-6 jarigen ‘arrangeren tijdens onderwijs’ |
|-------------------------|---|---|
| Speciaal basisonderwijs | ✓ | ✓ |
| Speciaal onderwijs | ✓ | ✓ |

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in drie fasen:

1. Kwantitatief onderzoek
2. Kwalitatief onderzoek
3. Verdiepende analyse: procesbespreking

De uitwerking van de gevolgde methode is opgenomen in bijlage 1. In het hoofdstuk ‘Resultaten’ wordt per stap een samenvatting van de bevindingen gegeven. Verdiepende analyses en uitwerkingen bij onderzoekstappen zijn opgenomen in de bijlagen. In het hoofdstuk ‘Conclusies en aanbevelingen’ worden de resultaten samengenomen in antwoord op de onderzoeksvragen. De antwoorden op de onderzoeksvraag naar oplossingsrichtingen vormen tegelijkertijd de aanbevelingen die uit dit onderzoek voortkomen.

Resultaten

Context: landelijk en samenwerkingsverband Helmond-Peelland

Totaal aantal leerlingen in Nederland in het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs 2015 tot 2017.

| Jaar van inschrijving | bao | sbao | so | Cluster 1-2 | Cluster 3-4 |
|-----------------------|-----------|-------------------|-------------------|------------------|-------------------|
| 2015 | 1.443.072 | 34.737 (2,41%) | 29.655 (2,05%) | 6.400 (0,04%) | 23.255 (1,61%) |
| 2016 | 1.427.515 | 33.869 (2,37%) | 29.137 (2,0%) | 6.087 (0,04%) | 23.050 (1,61%) |
| 2017 | 1.414.281 | 33.968 (2,40%) | 29.848 (2,11%) | 6.445 (0,05%) | 23.403 (1,65%) |

Bron: DUO, cijfers PO (www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/po/leerlingen-po/aantallen-ontwikkeling-aantal-leerlingen) [23 okt.2018]

Het samenwerkingsverband verzorgt de verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs en naar cluster 3 (zeer moeilijk lerend) en 4 (gedrag) van het speciaal onderwijs. In de periode van 2015 tot 2017 is landelijk de instroom in cluster 3 en 4 van het speciaal onderwijs zeer licht (0,04%, 148 leerlingen) gestegen. De instroom in het speciaal basisonderwijs is relatief min of meer gelijk gebleven maar absoluut gedaald (769 leerlingen) gedaald.

Totaal aantal leerlingen in het samenwerkingsverband PO Helmond-Peelland in het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs 2015 tot 2017.

| Jaar van inschrijving | bao | sbao | so |
|-----------------------|--------|----------------|----------------|
| 2015 | 25.003 | 694 (2,78%) | 415 (1,66%) |
| 2016 | 24.469 | 664 (2,71%) | 444 (1,81%) |
| 2017 | 24.152 | 643 (2,66%) | 451 (1,87%) |

Bron: DUO zoals gerapporteerd door het samenwerkingsverband Helmond-Peelland.

Voor het samenwerkingsverband Helmond-Peelland is in de algemene ontwikkeling van het aantal leerlingen in het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs van 2015 tot 2017 min of meer hetzelfde patroon te zien. Het aantal leerlingen in het basisonderwijs daalt. Dat geldt ook voor het aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs, maar in het samenwerkingsverband is die daling procentueel met 0,12% sterker dan de landelijke daling van 0,01%. Het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs stijgt net als landelijk absoluut en procentueel licht (0,11%, 36 leerlingen), maar die stijging is sterker dan de landelijke stijging van 0,06%.

Stap 1. Kwantitatieve analyse

Aantal doorlopende en nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen in 2015, 2016 en 2017.

| | 2015 | 2016 | 2017 |
|---|------|------|------|
| Totaal toelaatbaarheidsverklaringen | 222 | 495 | 423 |
| Herindicatie vanuit ouder verwijzing SO | 0 | 195 | 157 |
| Opnieuw een toelaatbaarheidsverklaring | - | 46 | |
| Nieuwe toelaatbaarheidsverklaring | 222* | 254 | 266 |

* Mogelijk zitten in de toelaatbaarheidsverklaringen van kinderen van 7 tot 13 jaar van 2015 herindicaties vanuit oude verwijzingen speciaal onderwijs. Dit was uit de beschikbare gegevens niet goed te herleiden.

De daling die tussen 2015 en 2016 landelijk zichtbaar is, is niet terug te zien in het aantal nieuwe verwijzingen van het samenwerkingsverband Helmond-Peelland. In 2016 zijn er 32 extra nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen afgegeven dan in 2015. Ook in 2017 zijn er 12 extra nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen afgegeven.

Verdeling van de nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen over speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs en de leeftijdsgroepen in het onderzoek in 2015, 2016 en 2017.

| | 2015 (n _{nieuwe tlv} = 222) | 2016 (n _{nieuwe tlv} = 254) | 2017 (n _{nieuwe tlv} = 266) |
|-------------------|--------------------------------------|--------------------------------------|--------------------------------------|
| Totaal SBO | 143 (64%) | 154 (61%) | 174 (65%) |
| Totaal SO | 79 (36%) | 100 (39%) | 92 (35%) |
| 0-3 jaar | | 2 (1%) | 7 (2%) |
| SBO | | | 3 (1%) |
| SO | | 2 (1%) | 4 (1%) |
| 4-6 jaar | 69 (31%) | 62 (24%) | 67 (25%) |
| SBO | 41 (19%) | 38 (15%) | 41 (15%) |
| SO | 28 (13%) | 24 (10%) | 26 (10%) |
| 7-13 jaar | 153 (69%) | 190 (75%) | 194 (73%) |
| SBO | 102 (46%) | 116 (46%) | 130 (49%) |
| SO | 51 (23%) | 74 (29%) | 60 (23%) |

Percentages tussen haakjes zijn berekend op basis van het aantal nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen in dat jaar.

Speciaal basisonderwijs

In 2016 worden er voor het speciaal basisonderwijs meer toelaatbaarheidsverklaringen afgegeven dan in 2015 (11) een relatieve daling van 3%. In 2017 worden 20 extra nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen afgegeven, wat ook procentueel een stijging inhoudt (4%). Van 2015 naar 2017 is het aantal nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen voor het speciaal basisonderwijs met 31 gestegen. Vergeleken met het totaal aantal nieuw afgegeven toelaatbaarheidsverklaringen is dit een stijging van 1%. De stijging vindt overwegend plaats in de groep 7 tot 13 jarigen (3%), maar ook in de groep 0 tot 3 jarigen is er sprake van een lichte stijging (1%). In de groep 4 tot 6 jarigen daalt dit percentage juist (van 19% naar 15%).

Speciaal onderwijs

In 2016 worden er voor het speciaal onderwijs meer toelaatbaarheidsverklaringen afgegeven dan in 2015 (21), een procentuele stijging van 3%. In 2017 worden er acht toelaatbaarheidsverklaringen minder afgegeven, wat ook procentueel een daling inhoudt (4%). Van 2015 naar 2017 is het aantal nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen voor het speciaal basisonderwijs met 20 gestegen, wat vergeleken met het totaal aantal nieuw afgegeven

toelaatbaarheidsverklaringen een daling van 1% betekent. De daling vindt overwegend plaats in de groep 4 tot 6 jarigen (van 13 naar 10%). In de groep 0 tot 3 jarigen is er sprake van een lichte stijging (1%). De verwijzingen in de groep 7 tot 13 jarigen stijgen sterk in 2016 (met 6%), maar zijn in 2017 weer op het niveau van 2015 (23%).

In de onderstaande tabel zijn de nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen toegekend in 2015, 2016 en 2017 verder uitgesplitst naar geslacht, bekostiging en type speciaal onderwijs.

| | 2015 | | | 2016 | | | 2017 | | |
|--------------------------------------|------------------|------------------|-----------------|------------------|-------------------|-------------------|------------------|------------------|-----------------|
| | totaal | jongens | meisjes | totaal | jongens | meisjes | totaal | jongens | meisjes |
| 0-3 jaar | 0 | 0 | 0 | 2 (1%) | 1 (<1%) | 1 (<1%) | 7 (2%) | 4 (1%) | 3 (1%) |
| niet door SWV bekostigd ¹ | | | | | | | 3 (1%) | 2 (1%) | 1 (<1%) |
| SBO | | | | | | | 2 (1%) | 2 (1%) | |
| SO | | | | | | | 1 (<1%) | | 1 (<1%) |
| <i>cluster 3 zmlk</i> | | | | | | | 1 (<1%) | | 1 (<1%) |
| door SWV bekostigd | | | | 2 (1%) | 1 (<1%) | 1 (<1%) | 4 (1%) | 2 (1%) | 2 (1%) |
| SBO | | | | | | | 1 (<1%) | 1 (<1%) | |
| SO | | | | 2 (1%) | 1 (<1%) | 1 (<1%) | 3 (1%) | 1 (<1%) | 2 (1%) |
| <i>cluster 3 zmlk</i> | | | | 2 (1%) | 1 (<1%) | 1 (<1%) | 1 (<1%) | 1 (<1%) | |
| <i>cluster 4 gedrag</i> | | | | | | | 1 (<1%) | | 1 (<1%) |
| 4-6 jaar | 69 (31%) | 57 (26%) | 12 (5%) | 62 (24%) | 47 (19%) | 15 (6%) | 67 (25%) | 53 (20%) | 14 (5%) |
| niet door SWV bekostigd | 15 (7%) | 12 (6%) | 3 (1%) | 13 (5%) | 9 (4%) | 4 (2%) | 28 (11%) | 22 (8%) | 6 (2%) |
| SBO | 13 (6%) | 10 (5%) | 3 (1%) | 9 (4%) | 5 (2%) | 4 (2%) | 21 (8%) | 18 (7%) | 3 (1%) |
| SO | 2 (1%) | 2 (1%) | | 4 (2%) | 4 (2%) | | 7 (3%) | 4 (2%) | 3 (1%) |
| <i>cluster 3 zmlk</i> | 2 (1%) | 2 (1%) | | 1 (<1%) | 1 (<1%) | | 2 (1%) | 2 (1%) | |
| <i>cluster 4 gedrag</i> | | | | 3 (1%) | 3 (1%) | | 5 (2%) | 2 (1%) | 3 (1%) |
| door SWV bekostigd | 54 (24%) | 45 (20%) | 9 (4%) | 49 (19%) | 38 (15%) | 11 (4%) | 39 (15%) | 31 (12%) | 8 (3%) |
| SBO | 28 (13%) | 24 (11%) | 4 (2%) | 29 (11%) | 20 (8%) | 9 (4%) | 20 (8%) | 18 (7%) | 2 (1%) |
| SO | 26 (12%) | 21 (9%) | 5 (2%) | 20 (8%) | 18 (7%) | 2 (1%) | 19 (7%) | 13 (5%) | 6 (2%) |
| <i>cluster 3 zmlk</i> | 16 (7%) | 11 (5%) | 5 (2%) | 11 (4%) | 9 (4%) | 2 (1%) | 13 (4%) | 10 (3%) | 3 (1%) |
| <i>cluster 4 gedrag</i> | 10 (5%) | 10 (4%) | | 9 (4%) | 9 (4%) | | 6 (3%) | 4 (2%) | 2 (1%) |
| 7-13 jaar | 153 (67%) | 124 (56%) | 29 (13%) | 190 (75%) | 144 (57%) | 46 (18%) | 194 (73%) | 142 (53%) | 52 (20%) |
| niet door SWV bekostigd | 101 (45%) | 83 (37%) | 18 (8%) | 150 (59%) | 111 (44%) | 39 (15%) | 151 (57%) | 109 (41%) | 42 (16%) |
| SBO | 84 (38%) | 70 (32%) | 14 (6%) | 109 (43%) | 81 (32%) | 28 (11%) | 115 (43%) | 80 (30%) | 35 (13%) |
| SO | 17 (8%) | 13 (6%) | 4 (2%) | 41 (16%) | 30 (12%) | 11 (4%) | 35 (14%) | 28 (11%) | 7 (3%) |
| <i>cluster 3 zmlk</i> | 4 (2%) | 2 (1%) | 2 (1%) | 10 (4%) | 2 (1%) | 8 (3%) | 7 (3%) | 5 (2%) | 2 (1%) |
| <i>cluster 4 gedrag</i> | 13 (6%) | 11 (5%) | 2 (1%) | 31 (12%) | 28 (11%) | 3 (1%) | 28 (11%) | 23 (9%) | 5 (2%) |
| <i>anders</i> | | | | | | | 1 (<1%) | 1 (<1%) | |
| door SWV bekostigd | 52 (23%) | 41 (18%) | 11 (5%) | 40 (16%) | 33 (13%) | 7 (3%) | 43 (16%) | 33 (12%) | 10 (4%) |
| SBO | 18 (8%) | 15 (7%) | 3 (1%) | 7 (3%) | 4 (2%) | 3 (1%) | 15 (6%) | 12 (5%) | 3 (1%) |
| SO | 34 (15%) | 26 (12%) | 8 (4%) | 33 (13%) | 29 (11%) | 4 (2%) | 25 (9%) | 19 (7%) | 6 (2%) |
| <i>cluster 3 zmlk</i> | 13 (6%) | 6 (3%) | 7 (3%) | 17 (7%) | 17 (7%) | | 12 (5%) | 9 (3%) | 3 (1%) |
| <i>cluster 4 gedrag</i> | 21 (9%) | 20 (9%) | 1 (<1%) | 16 (6%) | 12 (5%) | 4 (2%) | 10 (4%) | 8 (3%) | 2 (1%) |
| <i>anders</i> | | | | | | | 3 (1%) | 2 (1%) | 1 (<1%) |

Percentages zijn berekend op basis van het aantal nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen in dat jaar (222 in 2015, 254 in 2016 en 266 in 2017).

¹ Bekostiging gebeurt vanuit het bestuur.

0 tot 3 jaar

Het aantal verwijzingen in deze leeftijdsgroep is in 2017 voor jongens en meisjes ongeveer gelijk. Ook bekostiging is gelijk verdeeld over het samenwerkingsverband en de besturen. Er zijn geen opvallende verschillen in verwijzing naar speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs (gedrag en leren) tussen jongens en meisjes.

4 tot 6 jaar

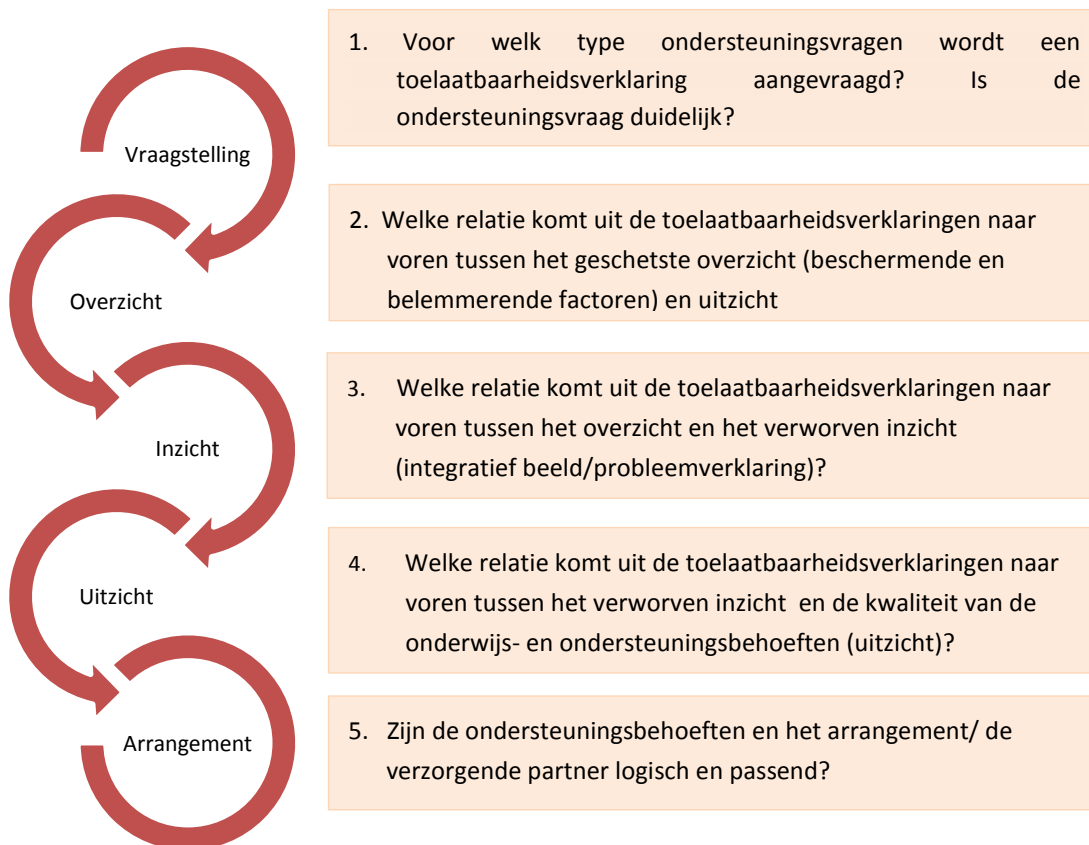
Er vindt in deze leeftijdsgroep een daling in het aantal verwijzingen plaats tussen 2015 en 2016 (31 naar 24%) en in 2017 blijft het beeld vergelijkbaar met 2016 (25%). Daling vindt zowel voor verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs (19 naar 15%) als voor verwijzingen naar het speciaal onderwijs (13 naar 10%) plaats. Jongens worden meer dan meisjes verwezen, maar dit verschil wordt kleiner doordat het aantal verwijzingen voor jongens licht van 2015 naar 2017 (van 26 naar 20%, meisjes 5%). Er wordt meer verwezen naar het speciaal basisonderwijs dan naar het speciaal onderwijs (15 versus 10%). In deze leeftijdsgroep daalt het aantal verwijzingen dat bekostigd wordt door het samenwerkingsverband Helmond-Peelland (van 24 naar 15%) en stijgt het aantal door besturen bekostigde verwijzingen (van 7 naar 11%). Het samenwerkingsverband bekostigt wat meer verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs dan de besturen (7 versus 3%), bekostiging van verwijzingen naar het speciaal onderwijs is gelijk verdeeld (beiden 8%).

7 tot 13 jarigen

Er vindt in deze leeftijdsgroep een stijging in het aantal verwijzingen plaats tussen 2015 en 2016 (69 naar 75%). Dit daalt weer licht in 2017 (naar 73%). De stijging tussen 2015 en 2016 vindt plaats in het speciaal basisonderwijs, maar daalt in 2017 weer naar het niveau van 2015 (23%). Tussen 2016 en 2017 stijgt het percentage verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs met 3%. Jongens worden meer dan meisjes verwezen, maar dit verschil wordt kleiner doordat het aantal verwijzingen voor jongens daalt van 2015 naar 2017 (van 56 naar 53%) en dat voor meisjes stijgt (van 13 naar 20%). Er wordt meer verwezen naar het speciaal basisonderwijs dan naar het speciaal onderwijs (49 versus 23%). Ook in deze leeftijdsgroep daalt het aantal verwijzingen dat bekostigd wordt door het samenwerkingsverband (van 23 naar 16%) en stijgt het aantal door besturen bekostigde verwijzingen (van 45 naar 57%). Het samenwerkingsverband bekostigt veel minder verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs dan de besturen (6 versus 43%) en wat minder verwijzingen naar het speciaal onderwijs (9 versus 14%). Deze percentages zijn voor verwijzingen die door de besturen worden bekostigd met 5 tot 6% toegenomen sinds 2015 en voor bekostiging door het samenwerkingsverband afgenomen met 2 tot 5%.

Stap 2. Kwalitatieve analyse

Het samenwerkingsverband wordt geacht op basis van een aanvraag toelaatbaarheidsverklaring een toelaatbaarheidsverklaring af te geven. Dit gebeurt niet op basis van een onderliggend dossier met aanvullende informatie. Om een goede keuze te maken in het ondersteuningsaanbod en weloverwogen een toelaatbaarheidsverklaring af te kunnen geven, is het belangrijk dat er een zo volledig mogelijk beeld gekregen wordt van het kind. Daarom zijn onderstaande relaties in de toelaatbaarheidsverklaringen onderzocht. Deze relaties zijn gebaseerd op de werkwijze HandelingsGerichte Proces Diagnostiek (HGPD). HGPD is een manier van denken en doen die leerkrachten, ouders en partners binnen de zorg helpt om specifieke ondersteunings-behoefte van een leerling in kaart te brengen en tot kansrijke aanpakken te komen.



Onderzochte toelaatbaarheidsverklaringen zijn allen afkomstig uit 2016. Er is een selectie van ongeveer 50% van de toelaatbaarheidsverklaringen gebruikt.

| | SBO | | SO | |
|--------------------------------|---------|---------|----------|---------|
| | jongens | meisjes | jongens | meisjes |
| onderinstroom (n = 27/53) | 9 (64%) | 5 (36%) | 12 (92%) | 1 (8%) |
| instroom 4 t/m 6 jr (n = 9/19) | 3 (60%) | 2 (40%) | 3 (75%) | 1 (25%) |

Antwoorden op de deelvragen in aansluiting op de werkwijze behorende bij de HandelingsGerichte Proces Diagnostiek

1. Voor welk type ondersteuningsvragen² wordt een toelaatbaarheidsverklaring aangevraagd? Is de ondersteuningsvraag duidelijk?

Voor zowel de onderinstromers als de instromers van 4 tot 6 jaar zijn de meest gestelde ondersteuningsvragen:
 (1) tekort taak-werkhouding³ (wat vaker de ondersteuningsvraag voor instromers van 4 tot 6 jaar en voor speciaal onderwijs),
 (2) onvoldoende leren (iets vaker de ondersteuningsvraag voor instromers van 4 tot 6 jaar en voor speciaal basisonderwijs),
 (3) schoolplezier (vaker de ondersteuningsvraag voor instromers van 4 tot 6 jaar en voor speciaal onderwijs).

² Op een aanvraag toelaatbaarheidsverklaring kunnen meerdere aspecten worden aangekruist waar ouders of school zich zorgen over maken.

³ De leerling is onvoldoende geconcentreerd, slechts korte tijdspannes geconcentreerd en/of snel afgeleid en kan zich daardoor de leerstof onvoldoende eigen maken.

Ondersteuningsvragen die alleen voor de onderinstromers worden gesteld zijn

- (1) achterstand spraak-taalontwikkeling (alleen speciaal basisonderwijs),
- (2) ontwikkelingsachterstand,
- (3) zorg om welbevinden (in mindere mate),
- (4) (kenmerken van) ADHD/ASS.

Alleen in deze groep zijn er aanvraag toelaatbaarheidsverklaringen zonder hulpvraag.

Ondersteuningsvragen die alleen voor instromers van 4 tot 6 jaar worden gesteld zijn gerelateerd aan

- (1) onvoorspelbaar en agressief gedrag,
- (2) frustratie.

Ondersteuningsvragen voor instromers in het SO zijn wat meer gerelateerd aan neurologische, medische en fysieke kenmerken.

De ondersteuningsvragen van zowel de onderinstromers als instromers van 4 tot 6 jaar hebben dus vooral betrekking op school en leren, in tweede instantie wat meer op fysieke of gedragsmatige kenmerken. Op basis van de ondersteuningsvragen is geen scherp verschil te schetsen tussen instroom in het speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs en dus ook geen aanwijzing te vinden voor toename van instroom in het speciaal onderwijs.

2. Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het geschetste overzicht en uitzicht (ondersteuningsbehoeften)?

Over het algemeen worden in de toelaatbaarheidsverklaringen meer belemmerende factoren en risico's genoemd dan beschermende en compenserende factoren⁴ (overzicht). De factoren die het meest genoemd worden hebben betrekking op gedrag gevolgd door spelen en leren en lichamelijke factoren. Daarin is nauwelijks verschil tussen instromers voor het speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs of tussen onderinstromers en instromers tussen de 4 en 6 jaar. Er zijn meer algemene ondersteuningsbehoeften beschreven dan specifieke. De beschreven ondersteuningsbehoeften zijn vooral gericht op het eenvoudiger en overzichtelijker maken van de speel- leeromgeving en het nabij hebben van iemand die snel kan reageren op gedrag of vragen.

Wat betreft de relatie tussen het overzicht en uitzicht valt het volgende op:

- De meer algemene hulpvraag en de meer algemene beschrijving van de ondersteuningsbehoeften sluiten goed op elkaar aan (maar helpen niet om in het toeleidingsproces scherp te verwijzen).
- Over het algemeen zijn er meer belemmerende en beschermende factoren beschreven voor gedrag dan dat daar ondersteuningsbehoeften bij benoemd zijn.
- Er zijn het meest ondersteuningsbehoeften benoemd voor leren en spelen, daar zijn ook veel belemmerende en beschermende factoren voor beschreven, maar niet het meest.
- De lichamelijke ondersteuningsbehoeften zijn gericht op taalontwikkeling en fysieke ondersteuning. Voor taalontwikkeling wordt alleen voor de onderinstroom naar het speciaal basisonderwijs een ondersteuningsvraag gesteld en belemmerende en beschermende factoren hiervoor zijn dan ook niet of nauwelijks beschreven.
- Er zijn weinig belemmerende en beschermende factoren beschreven voor de leerkracht, terwijl zijn of haar nabijheid in alle onderzoeksgroepen een veelgenoemde ondersteuningsbehoefte is.

⁴ Beschermende, compenserende factoren zijn positief of ondersteunend voor het kind; vaardigheden waar het kind goed in is, situaties waarin het kind goed/beter functioneert. Deze factoren geven vaak richting voor acties of aanwijzingen voor oplossingen. Belemmerende factoren zijn factoren die negatief of minder/niet ondersteunend voor het kind zijn; vaardigheden waar het kind moeite mee heeft, situaties waarin het kind minder goed functioneert.

- Belemmerende en beschermende factoren en ondersteuningsbehoeften gekoppeld aan de groep zijn in balans.
- Er is geen enkele ondersteuningsbehoefte gekoppeld aan het gezin, terwijl hier wel belemmerende en beschermende factoren voor beschreven zijn.

De hierboven beschreven relatie is terug te zien in alle onderzoeksgroepen. Daarnaast vallen de volgende zaken op voor specifieke onderzoeksgroepen:

- Voor 4 tot 6 jarige instromers in het speciaal basisonderwijs is de relatie tussen lichamelijke beschermende en belemmerende factoren en de ondersteuningsbehoefte geheel gericht op spraak-taal.
- Alleen voor 4 tot 6 jarige instromers in het speciaal onderwijs wordt als ondersteuningsbehoefte de uitdagende leeromgeving genoemd. In antwoord lichamelijke beschermende en belemmerende factoren worden fysieke ondersteunende middelen genoemd.

De disbalans tussen de beschermende en belemmerende factoren en genoemde ondersteuningsbehoeften is voor uitstromers naar het speciaal onderwijs groter dan voor uitstromers naar het speciaal basisonderwijs.

3. Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het overzicht en het verworven inzicht (integratief beeld/probleemverklaring)?

Een zo volledig mogelijk beeld van het kind wordt verkregen met een uitvoerig beschreven overzicht waarin zowel compenserende (die geven richting aan handelen) als belemmerende factoren beschreven staan, een specifiek beschreven inzicht waarin alle (mogelijke) verklarende factoren meegenomen worden en concreet en specifiek beschreven ondersteuningsbehoeften. Wanneer het inzicht specifiek beschreven is geeft dit een beeld van de kern van het probleem, de samenhang tussen factoren en daarmee ook de mate van complexiteit van de problematiek. Overzicht leidt tot inzicht.

Over het algemeen geldt dat als er meer beschermende en belemmerende factoren in het overzicht zijn beschreven, de beschrijving van het gedrag specifiekere is (64%). Als het gedrag specifiekere is beschreven is er ook een nauwkeuriger beschrijving van het integratieve beeld of inzicht gegeven (64%). Voor instromers in het speciaal onderwijs (65%) is het inzicht of integratief beeld veel vaker specifiek beschreven dan voor instromers naar het speciaal basisonderwijs (21%). Dit betekent dat op de aanvraag toelaatbaarheidsverklaringen van het speciaal onderwijs deze relatie positief uitpakt: er worden meer belemmerende en beschermende factoren beschreven en een specifiekere beschrijving van het gedrag en van het inzicht. In het speciaal basisonderwijs zijn er minder belemmerende en beschermende factoren beschreven, is het gedrag algemener beschreven en geldt dat ook voor het inzicht. Voor leerlingen die uitstromen naar het speciaal onderwijs is de problematiek doorgaans complexer, is er uitgebreider onderzoek gedaan en is er dus meer informatie beschikbaar. Waarschijnlijk heeft dit geleid tot deze bevindingen.

Voor onderinstromers is er in 79% van de casussen een relatie tussen het aantal belemmerende en beschermende factoren en de meer of minder specifieke beschrijving van het gedrag (weinig factoren, algemene beschrijving of juist veel factoren en specifieke beschrijving). In 59% van de casussen is deze relatie er ook tussen de kwaliteit van het inzicht enerzijds en de beschrijving van het gedrag anderzijds. Ruim de helft (52%) van de inzichten zijn in deze groep specifiek beschreven.

Voor de instromers van 4 tot 6 jaar is er in 78% van de casussen een relatie tussen de kwaliteit van het inzicht en de beschrijving van het gedrag, maar dit hangt niet samen met het aantal belemmerende en beschermende factoren. Op maar 11% van de aanvraag toelaatbaarheidsverklaringen is er sprake van een specifieke beschrijving van het inzicht. Dit is opvallend. Door de hogere leeftijd heeft men langer de tijd en dus meer informatie kunnen verzamelen.

Er zou een goed overzicht moeten zijn van beschermende en belemmerende factoren dat leidt tot een specifiek inzicht. Dit is niet terug te vinden op de aanvragen.

4. Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het verworven inzicht en de kwaliteit van de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften (uitzicht)?

Een specifiek beschreven inzicht geeft informatie voor het ondersteuningsaanbod. Wanneer vanuit overzicht inzicht is verkregen, kan vanuit dit inzicht het uitzicht en passend ondersteuningsaanbod bepaald worden: inzicht leidt tot uitzicht.

Op alle aanvraag toelaatbaarheidsverklaringen wordt bij 'aan welke ondersteuningsbehoeften kan de school niet voldoen' beschreven waarin de school handelingsverlegen is. Het verschilt per aanvraag toelaatbaarheidsverklaring hoe uitgebreid dit beschreven is.

Er is geen duidelijke samenhang te zien tussen het inzicht en de kwaliteit van de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften (uitzicht). Op 11 van de 36 toelaatbaarheidsverklaringen (31%) zijn de ondersteuningsbehoeften specifiek beschreven. Op 14 toelaatbaarheidsverklaringen (39%) is deze beschrijving algemeen, of ontbreekt. Op 15 van 36 toelaatbaarheidsverklaringen (42%) is er een relatie tussen de specificiteit waarmee het inzicht en de ondersteuningsbehoeften zijn beschreven (beiden algemeen of juist specifiek).

Deze samenhang is iets sterker voor toelaatbaarheidsverklaringen van kinderen die uitstromen naar het speciaal onderwijs (samenhang op 8 van de 17 toelaatbaarheidsverklaringen, 47%, op de helft daarvan zijn zowel het inzicht als de ondersteuningsbehoeften specifiek beschreven), dan voor hen die uitstromen naar het speciaal basisonderwijs (samenhang op 7 van de 19 toelaatbaarheidsverklaringen, op twee daarvan is de beschrijving van beiden specifiek).

Ook voor onderinstromers is de samenhang iets sterker (samenhang op 12 van de 27, 44% van de toelaatbaarheidsverklaringen, op 5 daarvan specifiek), dan voor instromers van 4 tot 6 jaar (samenhang op 3 van de 9, 33% van de toelaatbaarheidsverklaringen, op één daarvan specifiek).

5. Zijn het ondersteuningsaanbod en de verzorgende partner logisch en passend?

Op alle toelaatbaarheidsverklaringen wordt het uiteindelijk bepaalde ondersteuningsaanbod gevonden bij de ketenpartner met wie het triadeproces is gestart. Logischerwijs is dit voor het speciaal basisonderwijs de geografisch meest nabije partner. De relatie tussen de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften en het gekozen ondersteuningsaanbod wordt echter niet specifiek onderbouwd.

De toelaatbaarheidsverklaringen waarin zowel het overzicht, inzicht als uitzicht specifiek zijn beschreven geven een voldoende beeld van het kind, de mate van complexiteit van de problematiek en de specifieke ondersteuningsbehoeften, op basis waarvan onderbouwd een toelaatbaarheidsverklaring afgegeven kan worden. Dit is op drie aanvraag toelaatbaarheidsverklaringen het geval. Op de andere aanvragen is of het overzicht en/of het inzicht en/of het uitzicht weinig specifiek beschreven. Het specifiek beschreven inzicht of specifiek beschreven uitzicht geeft in veel gevallen wel informatie over welk ondersteuningsaanbod passend is (bijvoorbeeld: vanuit de beschreven complexiteit, zeer laag IQ of specifieke neurologische aandoening is verwijzing naar het speciaal onderwijs in een aantal gevallen logisch). Toch wordt er geen volledig beeld gekregen van het kind. Op basis van deze analyse is dus in de meeste gevallen geen logisch verband te leggen tussen het ondersteuningsaanbod en de verzorgende partner.

Aanvullende opmerkingen over formulier aanvraag toelaatbaarheidsverklaring

- Het aanvraagformulier biedt geen ruimte om te beschrijven wat er al is ondernomen en met welk effect. Hierdoor wordt niet duidelijk hoe en of de niveaus van ondersteuning goed zijn doorlopen, of dat er mogelijk nog kansen liggen binnen de huidige schoolsetting. Bijvoorbeeld met ambulante begeleiding, zorgarrangement. Op enkele aanvragen wordt dit gedeeltelijk beschreven bij 'samenwerking met andere instanties' of bij 'beginsituatie'.
- Het formulier wordt verschillend geïnterpreteerd. Zo wordt 'benodigde expertise' soms geïnterpreteerd als wat de betreffende school nodig heeft aan expertise om de leerling te kunnen begeleiden, soms wordt er beschreven welke externe hulp (logo, fysio) nodig is. Ook de beginsituatie wordt verschillend geïnterpreteerd: de hele voorgeschiedenis of juist de startsituatie op dit moment.

Stap 3. Verdiepende analyse: procesbespreking met ketenpartners

Er hebben twee gespreksrondes plaatsgevonden met professionals die betrokken zijn bij de kinderen van 0 tot 3 en 4 tot 6 jaar (zie voor een beschrijving bijlage 1, stap 3). De uitkomsten zijn samengevat in de onderstaande tabellen voor (a) de reguliere voor- en vroegschool en (b) voor de voorschool met extra ondersteuning en het speciaal (basis) onderwijs (een uitgebreidere uitwerking van de uitkomsten van de gesprekken is te vinden in bijlage 5).

Reguliere voor- en vroegschool

| | Dit gaat goed | Dit kan beter |
|-------------------------|---|--|
| Kind op de radar | Procedure en regie <ul style="list-style-type: none"> • Ouders die jong kiezen voor een basisschool en daarmee voor de voorschool | Procedure en regie <ul style="list-style-type: none"> • Rol van gemeenten bij opstellen beleid preventief handelen voor alle kinderen (bv. gastouders), zodat alle kinderen in beeld zijn |
| Aanbod | Samenwerking <ul style="list-style-type: none"> • Leren van elkaar | Doorgaande lijn <ul style="list-style-type: none"> • Verkleinen overgang van voor- naar vroegschool (groeps grootte, aantal begeleiders, aantal dagen, grens van 4 jaar) Samenwerking <ul style="list-style-type: none"> • Elkaar inhoudelijk beter leren kennen en leren van elkaar: weten voorschools en wat vroegschool gebeurt • Ouderbetrokkenheid |

Samenwerking

- Ouders vroeg in de besprekingen meenemen versterkt hun acceptatieproces. Vaak is de voorschool de eerste plek waar ouders horen dat iets in de ontwikkeling van hun kind anders loopt dan gedacht

Regie

- Duidelijke ondersteuningsprocedures in de voor- en voerschool
- Met de jongerencoach als regisseur zijn positieve ervaringen

Vaardigheden en expertise

- Betrokken opvoedondersteuners krijgen de juiste dingen gedaan
- Kundige pedagogisch medewerkers signaleren de 20% peuters met extra ondersteuningsbehoeften

Indicatie

- Systeemproblematiek is duidelijk en goed herkenbaar
- Bij een zorgsignaal bij een 2^e of volgende kind is er al meer bekend en verloopt het proces tot ondersteuning beter
- Logopediescreening in groep 1 en 2

Samenwerking

- De samenwerking tussen gezin, school en zorg
- Dezelfde taal gaan spreken over de ontwikkeling van een kind
- Ouders tijdig een vraag laten stellen aan de opvoedondersteuner
- Ouders krijgen van verschillende zorginstanties verschillende signalen

Regie

- Wie neemt de regie bij systeemproblematiek met meerdere betrokken zorginstanties
- Niemand heeft in de voerschool de regie. Het advies van het consultatiebureau is vrijblijvend
- Ouders hebben behoefte aan iemand met overzicht op mogelijke ondersteuning en zo goed kan doorvragen (geeft een beter beeld en de ouders voelen zich gehoord)

Vaardigheden en expertise

- Versterken van de diagnostische expertise en advisering richting vervolgaanbod van het consultatiebureau / de opvoedondersteuner
- Onvoldoende gespreksvaardigheden van pedagogisch medewerkers om ouders goed mee te kunnen nemen in het proces van arrangeren
- Er is een groot verschil in signaleringsvaardigheden en gebruik van het observatiesysteem tussen grote en kleinere kinderdagverblijven

Indicatie

- Signalering gebeurt niet altijd tijdig
- Verschillen in procesgang bij het CJG per gemeente vragen veel kennis van zaken van de verwijzers die met meerdere gemeenten te maken hebben
- Vertraging door onvoldoende tijd van de opvoedondersteuner of door verwijzing naar onderzoek dat de voerschool zelf had kunnen aanvragen
- Onderzoeken duren (te) lang
- Wachtlijsten voor onderzoek
- Er is maar kort tijd beschikbaar om het juiste aanbod te bepalen en het effect ervan te beoordelen (maximaal 2 jaar)
- Zorgsignaal bij 1^e kind kan minder snel worden opgepakt, omdat er nog weinig bekend is

Samenwerking

- Samenwerking met partners (consultatie en logopedie)
- Doorgaande lijn die ontstaat in kindcentra door uitwisseling expertise en vervroegd contact met voorschool
- Veel partijen waarmee wordt samengewerkt voor realisatie van extra ondersteuning (binnen en buiten de organisatie)

Beschikbaar aanbod

- Logopedie op maat in groepen
- Als er een indicatie is, is er passend aanbod

Tijdigheid

- Preventief handelen gebaseerd op onderwijsbehoeften

Vaardigheden en expertise

- Expertise van het MKD wordt op reguliere locaties ingezet
- Evaluatie van de competenties van de pedagogisch medewerkers

Procedure

- Doubleren in onderbouw gebeurt goed en verantwoord o.b.v. onderwijsbehoeften

goed en verantwoord

- Systematische evaluatie van het aanbod

Samenwerking

- Samenwerking tussen gezin, school en zorg in zorgadviesteam
- Afstemming tussen voorschool en zorgaanbieder zodat er snel zorg geboden wordt
- Jeugdhulp heeft geen zicht op wat er in het onderwijs gebeurt

Beschikbaar aanbod

- Ontbreken specifieke ondersteuningsprofielen voor gerichte doorverwijzing
- Meer informatie om kind goed te kunnen plaatsen
- Het zou goed zijn als reguliere instellingen beter op de hoogte zijn van mogelijkheden binnen het zorgpalet
- Hulp die peuterspeelzalen inschakelen is vaak niet voldoende
- Kinderen komen laat op een MKD, waardoor er weinig tijd resteert het juiste aanbod te geven
- Het VVE-aanbod op de peuterspeelzaal volstaat voor peuters met extra ondersteuningsbehoeften niet als extra ondersteuningsaanbod

Tijdigheid

- Ouders die af willen wachten tot het kind naar school gaat
- Onvoldoende ruimte bij aanbieders daardoor niet meteen juiste arrangement (was 0,5 jaar nu 1 jaar)
- Wachtlijsten voor preventief aanbod
- Tijdig passend aanbod bieden, nog voor TLV-aanvraag

Procedure

- Er kan gerichter ingezet worden met het perspectief op de langere termijn en systeemproblematiek: één gezin, één kind, één plan. Daarvoor is meer expertise nodig

Samenwerking

- De betrokken partners/ professionals zijn kundig en komen in goede samenwerking tot een arrangement
- Het betrekken van ouders lukt beter als voorschool in zelfde gebouw als de school zit
- Triadeproces loopt goed als alle partners om tafel zitten
- Het komt vaker voor dat zowel SBO als SO aansluiten. De keuze voor één van die twee wordt in goed overleg gemaakt of ouders beslissen en is gebaseerd op de ondersteuningsbehoeften
- Er komen meer aanvragen vanuit kinderdagverblijven
- Afsluitings- en welkomstgesprek met ouders eerder en samen voeren. Daardoor wordt automatisch informatie overgedragen.
- Ouders zijn in principe volwaardig partner

Tijdigheid

- Loopt goed als het kind vroeg in beeld is
- Inzet van een onafhankelijke partner, bijvoorbeeld als ouders geen TLV willen aanvragen

Vaardigheden en expertise

- Orthopedagogen worden ingezet als (1) aanspreekpunt voor locaties, (2) het versterken van de koppeling naar scholen en (3) coach waardoor er vroeger op casussen wordt ingestoken

Samenwerking

- Bestuurlijke samenwerking tussen kinderopvang en scholen of twee scholen richten op belang kind in plaats van organisatie: gelden laten aansluiten bij ondersteuningsbehoeften kind
- Peuterspeelzalen missen rechtstreeks contact met SBO
- De ontvangende school mist het contact met het consultatiebureau
- Ouders die aanmelden en geen voorinformatie aanleveren

Tijdigheid

- Ouders tijdiger betrekken bij zoektocht naar juiste school/arrangement
- Triadeproces wordt niet altijd tijdig ingezet

Procedure en regie

- Het is voor ouders onduidelijk hoe de weg te vinden van regulier voorschools aanbod naar een passende voorziening. SBO moet ouders procedureel de weg door het triadeproces wijzen
- Voorinformatie van de peuterspeelzaal is vaak onvoldoende door ontbreken expertise en doorzettingkracht, niet representatieve observaties of onvoldoende tijd van een orthopedagoog
- Veel afstemmingcontacten als er veel partijen betrokken zijn. Er is niet één contactpersoon
- Een onderzoekend bureau of het samenwerkingsverband kunnen als onafhankelijke partner optreden als ouders aanmelden voor de basisschool, maar speciaal basisonderwijs beter passend is
- Het consultatiebureau en de GGD moeten als 'onafhankelijke partner' hun rol pakken. Het komt niet altijd tot goede informatieoverdracht

Beschikbaar aanbod

- Zicht op aanbod van mogelijk partners kan versterkt worden, vooral van het reguliere onderwijs.
-
- Stichtingen met een SBO verwijzen eerder dan openbaar onderwijs

De TLV

- De informatie volstaat om tot een passend arrangement te komen. De aanvraag-TLV is alleen het contract
- Er staan een aantal waardevolle zaken op de aanvraag-TLV. Het geeft een beeld van wat nodig is

Aanvullende informatie

- Voorwerk en triadegesprekken zijn van belang: observatie en warme overdracht. Zien waar het kind vandaan komt. Het formulier van de aanvraag-TLV is het formele stuk dat achteraf moet.
- Het kind is goed in beeld: een ontwikkelingsperspectief omvat veel meer informatie dan de aanvraag-TLV. Daarnaast is er is nog een dossier met informatie vanuit gesprekken en toetsen

De TLV

- TLV's zijn vaak geformuleerd in algemenere termen, waarvan zou je kunnen denken dat de verwijzende partner het ook zelf kan
- De TLV mag korter
- De opdrachtformulering aan het SBO is vaak heel magertjes, maar het is ook lastig om daarin specifiek te zijn voor het jonge kind
- Op de aanvraag-TLV mag meer ruimte komen voor zorg, zeker voor plaatsingen vanuit de voorschool. dat kan helpen om ouders mee te krijgen
- Het aanbod mag scherper in beeld komen. De intern begeleider speelt in de afwegingen daarover een belangrijke rol

Aanvullende informatie

- Hulpverslagen (handelingsplannen, onderzoeksverslagen) en dergelijke zijn informatiever dan de aanvraag-TLV
- De sociale kaart als bijlage bij het ontwikkelingsperspectief mist. Hiermee zijn de gaten in de hulpverlening te zien

Ouders als partner

- Als ouders geen gebruik willen maken van een bepaald arrangement zijn ze ook zo volwaardig dat zij beslissen en daarmee mogelijk –vanuit het perspectief van de professionals- niet de juiste keuze maken voor het kind

Realisatie

- Vanuit het overeengekomen arrangement wordt extra geld ingezet

Samenwerking

- De doorgaande lijn tussen grotere voorschoolse locaties met meerdere vervolgparters
- Afstemming tussen intern begeleider en pedagogisch coach: delen expertise en beter maken van groepsindeling
- Professionalisering van opdrachtstelling en verantwoordelijkheid daar laten waar hij hoort

Vaardigheden en expertise

- Deskundigheidsbevordering jonge kind voor intern begeleiders van kindcentra

Tijdigheid

- Wachtlijsten voor een passend arrangement

Samenwerking

- Communicatie van S(B)O naar kinderopvang over effectiviteit aanbod: hoe functioneert een kind na een aantal jaar?
- De lijnen met de reguliere basisschool kort houden in het belang van het kind, zowel formeel als informeel. Vaak is het na plaatsing voor de reguliere school klaar.
- Een onafhankelijk iemand kan vanuit een verbindende intentie mee blijven kijken. Mogelijk iemand vanuit een expertisecentrum of het samenwerkingsverband

Voorschool met extra ondersteuning en speciaal (basis)onderwijs

| | Dit gaat goed | Dit kan beter |
|--------------------------------|---|---|
| Kind op | | |
| Aanbod | <p>Samenwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking leerkracht en pedagoog op de groep (MKD) <p>Vaardigheden en expertise</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer leerkrachten (S(B)O) hebben een onderzoekende houding <p>Realisatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intensieve basiszorg KDC en MKD | |
| Signaleren | <p>Indicatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intensieve basiszorg KDC en MKD Onderzoek vanuit de 1^e lijn (huisarts) <p>Vaardigheden en expertise</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanstelling Poolse onderzoeker in anticipatie op toename aantal Poolse kinderen | <p>Indicatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afhouden onderzoek in de 2^e lijn door opvoedondersteuner |
| Preventief (zorg)aanbod | <p>Samenwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilot onderwijs-zorg (SBO-Idris) • Gezamenlijk overleg met KDC Binderen • Veel partijen waarmee wordt samengewerkt voor extra ondersteuning (binnen en buiten de organisatie) <p>Beschikbaar aanbod</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een uitbreiding in uren naast VVE-aanbod voor kinderen tussen het MKD en SO. Jeugdzorg blijft daarbij meekijken. Geef zo begeleiding zo dicht mogelijk bij huis vorm <p>Vaardigheden en expertise</p> <ul style="list-style-type: none"> • Impulsgelden ingezet voor vergroten leerkrachtvaardigheden (Eenbes) <p>Procedure en regie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Systematische –multidisciplinaire-evaluatie met betrokkenen | <p>Samenwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samenwerken met andere partners om expertise te benutten en verbreden (o.a. van MKD naar S(B)O) <p>Beschikbaar aanbod</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer aansluiting rondom gedragsvragen bij het jonge kind • Ondersteuning wordt niet altijd thuisnabij geboden • Flexibilisering rond de 4 jaar <p>Procedure en regie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Scholen houden het lang vol met een leerling met extra ondersteuningsbehoeften en dan is er 'ineens' een spoedaanvraag • Vanuit de Jeugdhulp zou een verbeterplan gemaakt moeten worden gericht op de groep kinderen met multiproblematiek: taalproblemen en complexe thuisituaties. Er zijn steeds meer van deze kinderen of ze worden beter gezien. Deze multiproblematiek is zo veelomvattend, dat expertise op meerdere lijnen ontbreekt (plaatsing op het SBO en SO wordt nu aangevraagd) |
| Triadeproces | <p>Samenwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle kinderen geobserveerd door verwijzende (MKD) en beoogd ontvangende partner (SBO) voor het bepalen van een passend arrangement • Bij twijfel is er meer contact tussen SBO en MKD • Ouders goed worden betrokken in triadeproces • In voorkomende gevallen wordt het samenwerkingsverband de triadepartner (ouders kiezen niet of melden zich op meer scholen aan waardoor de zorgplicht onduidelijk wordt). • Goede voorinformatie vanuit MKD <p>Vaardigheden en expertise</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsbehoeften worden goed geformuleerd | <p>Samenwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onvoldoende tijd voor goede observatie en aansluitend overleg voor bepalen passend arrangement • Voorschool geeft specifiek advies over naar wie te verwijzen in plaats van onderwijsbehoeften te benoemen <p>Procedure en regie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ouders melden zich aan bij een basisschool die niet kan voorzien in de onderwijsbehoeften • Het kan voorkomen dat het MKD ouders adviseert aan te melden op het SBO of SO en ouders niet kiezen, maar zich op meerdere scholen aanmelden. Vaak heeft niemand hen meegenomen in het triadeproces. De zorgplicht geldt vanaf de aanmelding, het is dan onduidelijk welke school zorgplicht heeft |

Samenwerking

- Er is altijd warme overdracht van MKD naar vervolgonderwijs
- Er is snel contact tussen leerkrachten en MKD

Samenwerking

- Betrek Kentalis nadrukkelijker in het formuleren van het aanbod

De aanvraag-TLV

- Voor een niet-onderwijsinstelling is het lastig om de aanvraag-TLV goed in te vullen. Daar is het kind niet vastgelopen, want er is geen onderwijs gegeven
- Het formulier aanvraag TLV is ingericht op onderwijs. Misschien is het te splitsen in onderwijs en zorg of voor voorschool en onderwijs. De vraag over terugplaatsing is niet aan de orde, dat zou je kunnen overslaan

Samenwerking

- Door dagelijks met het kind te werken wordt wat je doet 'gewoon'. Als basisschool is het daarom belangrijk van dichtbij mee te kunnen kijken en leren van dit handelen

Beschikbaar aanbod

- Structureler aanbod bij complexe ondersteuningsvragen, zoals bij syndromen
- Ambulante hulp die wordt geboden op het MKD stopt op school
- Arrangementen voor kinderen met complexere ondersteuningsbehoeften dan taal: zij kunnen niet terecht op de Taalbrug

Samenwerking

- Laat de evaluatie tussen verwijzende en triadepartner niet vrijblijvend, het is een moment om te leren van elkaar
- Verzorg terugkoppeling over de gepastheid van het arrangement

Conclusies en aanbevelingen

Het samenwerkingsverband Helmond-Peelland en de samenwerkende gemeenten willen via dit onderzoek achterhalen hoe de instroom in het speciaal (basis)onderwijs voor 3 tot 4 jarigen en 4 tot 6 jarigen zich tussen 2015 en 2016 heeft ontwikkeld, welke oorzaken aan deze ontwikkelingen ten grondslag liggen en hoe zij gezamenlijk de doorgaande lijn in het proces van arrangeren kunnen versterken. Hiervoor hebben de onderzoekers de instroom cijfermatig onderzocht (april 2018), een inhoudelijke analyse gemaakt van de toelaatbaarheidsverklaringen (2^e en 3^e kwartaal 2017) en het proces van arrangeren besproken met de betrokken professionals (4^e kwartaal 2017, 1^e kwartaal 2018). Hieronder zijn per onderzoeksvraag de bevindingen samengevat. De antwoorden op de derde onderzoeksvraag vormen tegelijkertijd de aanbevelingen die uit het onderzoek naar voren komen.

Beschrijving van de veranderde instroom in het speciaal (basis)onderwijs gericht op kinderen die starten met het onderwijs (3-4 jarigen) en leerlingen die verwezen worden in groep 1 en 2 (4-6 jarigen).

In de leeftijdsgroep van 0 tot 3 jaar vindt tussen 2015 en 2017 een zeer lichte stijging plaats in het aantal nieuwe verwijzingen naar zowel het speciaal basisonderwijs als het basisonderwijs (beiden 1%). Deze is gelijk verdeeld over jongens en meisjes. In de leeftijdsgroep van 4 tot 6 jaar daalde het aantal nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen voor zowel het speciaal basisonderwijs als het basisonderwijs sterk in 2016 (van 31 naar 24%) en blijft in 2017 op dat niveau (25%). De daling vond iets sterker plaats voor verwijzing naar het speciaal basisonderwijs en vooral bij jongens. Voor deze twee leeftijdsgroepen samen is de instroom in het speciaal (basis) onderwijs procentueel gezien licht afgenomen (speciaal basisonderwijs 3%, speciaal onderwijs 2%) en niet zoals verwacht toegenomen.

Het percentage verwijzingen in de leeftijdsgroep van 7 tot 13 jaar stijgt tussen 2015 en 2017 met zo'n 4%. Die stijging vindt hoofdzakelijk plaats voor verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs en deze worden overwegend door de besturen bekostigd. Jongens in deze leeftijdsgroep worden het meest verwezen, maar minder dan in 2015 (daling van 56 naar 53%), meisjes worden in 2017 meer verwezen (stijging van 13 naar 20%), vooral naar het speciaal basisonderwijs.

Wat zijn oorzaken voor de toenemende instroom?

Er is bij 0 tot 3 jarigen alleen sprake van een zeer licht toegenomen instroom (2 leerlingen, 1%) in het speciaal onderwijs (zeer moeilijk lerend, voorheen cluster 3). In de groep 4 tot 6 jarigen neemt de instroom in het speciaal (basis)onderwijs in 2016 af met 3 tot 4%. De toegenomen instroom vond nagenoeg geheel plaats in de groep leerlingen van 7 tot 13 jaar. Nadere analyse daarvan viel buiten dit onderzoek.

Analyse van de nieuwe toelaatbaarheidsverklaringen laat zien dat de ondersteuningsvragen van de nieuwe onderinstromers en instromers van 4 tot 6 jaar vooral betrekking hebben op onvoldoende taakwerkhouding, leerproblemen en verminderd plezier in school, in tweede instantie wat meer op fysieke of gedragsmatige kenmerken. Op basis van de ondersteuningsvragen is geen scherp verschil te maken tussen instroom in het speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs en dus ook geen aanwijzing te vinden voor afname van instroom in het speciaal (basis) onderwijs. De professionals geven aan dat er onder de 3 tot 4 jarige peuters die de voorschool bezoeken een 'nieuwe' groep met complexe ondersteuningsbehoeften zichtbaar wordt. Zij hebben ondersteuningsvragen op het gebied van taal én gedrag, vaak gekoppeld aan een complexe thuissituatie. Omdat in de relatief korte peuterperiode weinig tijd is om een passend preventief aanbod te bepalen en uit te voeren en omdat deze kinderen gezien hun ondersteuningsvraag niet passen op de Taalbrug, worden zij aangemeld op het speciaal (basis)onderwijs.

Welke oplossingsrichtingen komen uit het onderzoek naar voren om de doorgaande lijn in het arrangeren te versterken?

Hieronder volgt een opsomming van de bijna 90 oplossingsrichtingen die uit het onderzoek naar voren komen. Betrokken partners kunnen hieruit een voor hen relevante selectie maken en door uitwerking hiervan de doorgaande lijn in arrangeren versterken.

Mogelijkheden om het proces van arrangeren te versterken ten aanzien van basisaanbod en signalering:

Procedure en regie

- Zorg in de gemeente voor beleid gericht op vroegtijdige signalering en preventief handelen voor *alle* kinderen, zodat alle kinderen in beeld zijn. Kinderen die geen gebruik maken van het VVE-aanbod of bijvoorbeeld een gastouder bezoeken komen te laat in beeld.
- Zorg dat bij systeemproblematiek met meerdere betrokken zorginstanties de regie in één hand is.
- Zorg dat de regiehouder goed op de hoogte is van de verschillende ondersteuningsmogelijkheden, zodat ouders goed en gericht bevroegd kunnen worden, zich gehoord voelen, een goed beeld krijgen van hun vraag en de daarbij behorende ondersteuningsmogelijkheden en geen gemixte signalen krijgen die hun keuzeprocessen bemoeilijken.
- Zorg vanuit de gemeente dat de verwijzers uit het onderwijs goed op de hoogte zijn van de werkwijze van het Centrum voor Jeugd en Gezin en snel kunnen beschikken over actuele contactgegevens en op de hoogte worden gehouden van veranderingen in contactpersonen.

Doorgaande lijn

- Verklein de overgang van voor- naar vroegschool (groeps-grootte, aantal begeleiders, aantal dagen, grens van 4 jaar) in ieder geval voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften. Als dat betekent dat de voorschoolse periode verlengd wordt, zorg dan dat deze -net als het onderwijs- kosteloos is, zodat kosten in het keuzeprocessen geen invloed hebben.

Samenwerking

- Zoek waar mogelijk samenwerking tussen voor- en vroegschool en zorginstanties om zo elkaar inhoudelijk beter te leren kennen, te leren van elkaar en dezelfde taal te gaan spreken ten aanzien van de ondersteuning van het kind.
- Versterk de ouderbetrokkenheid in de voorschoolse periode: treed vroegtijdig in gesprek over de ontwikkeling van hun kind. Zorg daarbij dat alle betrokkenen vanuit zorg en onderwijs om tafel zitten. Binnen kindcentra zijn in dit opzicht eerste positieve ervaringen met het gezamenlijk voeren van welkomstgesprekken.
- Zorg, via passende afstemming, dat de opvoedondersteuner / casemanager niet verwijst naar onderzoek dat de voorschool zelf had kunnen aanvragen en er zo tempo behouden blijft.

Vaardigheden en expertise

- Versterk de diagnostische expertise en advisering richting vervolgaanbod van het consultatiebureau / de opvoedondersteuner.
- Versterk de gespreksvaardigheden van pedagogisch medewerkers, zodat zij ouders goed mee kunnen nemen in het proces van arrangeren.
- Zorg dat op alle kinderdagverblijven (ook de kleinere met minder middelen) goed wordt gewerkt met een observatiesysteem, zodat er tijdig en kwalitatief goed gesignaleerd wordt.

Indicatie

- Zorg dat onderzoek zo snel mogelijk wordt uitgevoerd, zodat snel met het juiste aanbod gestart kan worden en het effect ervan geëvalueerd kan worden. Deze evaluatie kan dan worden meegenomen om tot een passend

onderwijskundig arrangement te komen. Vlot en doeltreffend handelen van de opvoedondersteuners is hierbij van cruciaal belang.

- Zorg dat een zorgsignaal snel wordt opgevolgd, ook als er nog geen voorinformatie over een gezin bekend is bij de gemeente (bij een tweede of volgende kind is dit wel het geval en loopt opvolging van een zorgsignaal doorgaans sneller.)

Mogelijkheden om het proces van arrangeren te versterken ten aanzien van preventief (zorg)aanbod:

Procedure en regie

- Zet gezamenlijk in op het verkrijgen van perspectief op de langere termijn bij systeemproblematiek: één gezin, één kind, één plan. Daarvoor is meer expertise nodig over wat de andere ketenpartners kunnen bieden.
- Vanuit de Jeugdhulp zou het wenselijk zijn een verbeterplan te maken gericht op de groeiende groep kinderen met multiproblematiek: taalproblemen en complexe thuissituaties. Deze multiproblematiek is zo veelomvattend, dat expertise op meerdere lijnen ontbreekt.

Samenwerking

- Evalueer de effectiviteit en samenhang van het aanbod tussentijds met gezin, school en zorg (bijvoorbeeld in een zorgadviesteam). Creëer zo voor jeugdhulp zicht op wat er in het onderwijs gebeurt en voor het onderwijs inzicht in het zorgaanbod van jeugdhulp.
- Stem tijdig af tussen voorschool en zorgaanbieder als er aanvullende zorg nodig blijkt, zodat deze snel geboden kan worden.
- Werk samen met andere partners om expertise te benutten en verbreden (o.a. van medisch kinderdagverblijf naar speciaal (basis)onderwijs).
- Reguliere scholen houden het lang vol met een leerling met extra ondersteuningsbehoeften en dan is er 'ineens' een spoedaanvraag: treed eerder in overleg met een mogelijk ontvangende partner om op de basisschool passende ondersteuning te bieden of tijdig over te stappen op een passend arrangement.

Beschikbaar aanbod

- Voor peuters met complexere hulpvragen is het VVE-aanbod en de hulp die door peuterspeelzalen wordt ingeschakeld vaak niet voldoende. Kom tot specifieke ondersteuningsprofielen van de verschillende partners voor gerichtere doorverwijzing.
- Zorg dat reguliere instellingen beter op de hoogte zijn van mogelijkheden binnen het zorgpalet.
- Zorg dat verwijzers beschikken over voldoende informatie om een kind goed te kunnen plaatsen.
- Zorg voor meer aangesloten aanbod rondom gedragsvragen bij het jonge kind.
- Bied ondersteuning thuis nabij. Dat is nu niet altijd het geval.

Tijdigheid

- Zorg dat peuters met ondersteuningsvragen die passend zijn voor het medisch kinderdagverblijf daar zo vroeg mogelijk geplaatst worden, zodat zij zolang mogelijk kunnen profiteren van het juiste aanbod.
- Zorg voor voldoende ruimte bij zorgaanbieders waardoor de wachtlijsten verdwijnen of wachttijd voor het juiste arrangement verkort wordt (was 0,5 jaar is nu 1 jaar).

Mogelijkheden om het proces van arrangeren te versterken ten aanzien van het triadeproces:

Procedure en regie

- Zorg dat het voor ouders duidelijk is hoe de weg te vinden van regulier voorschools aanbod naar een passende schoolse voorziening. Dat kan door tijdig gezamenlijk overleg met ouders en ketenpartners of onder regie van de ontvangende school. Binnen kindcentra zijn in dit opzicht eerste positieve ervaringen met het gezamenlijk voeren van welkomst- en afscheidsgesprekken.
- Zet tolken in waar dat nodig is.
- Zorg voor één contactpersoon, zodat afstemmingcontacten zo soepel mogelijk verlopen als er veel partijen betrokken zijn.
- Organiseer een ‘zuiver’ overlegmoment op jonge leeftijd, vergelijkbaar met wat eerder ‘integrale vroeghulp’ was. Alle betrokkenen vanuit zorg en onderwijs kunnen beslissen over passende ondersteuning en daarvoor een mandaat krijgen. Op deze manier is jeugdzorg automatisch en systematisch betrokken bij het uitvoeren van het arrangement. Evalueer de resultaten van de pilot die hiermee binnen Helmond en Laarbeek is gestart en zet de aanpak door als de resultaten positief blijken.
- Laat een onderzoekende instelling of het samenwerkingsverband als onafhankelijke partner optreden als ouders zich aanmelden voor de basisschool, maar speciaal basisonderwijs volgens inschatting van de betrokken professionals beter passend is of ouders hun kind op meerdere scholen aanmelden en onduidelijk wordt waar de zorgplicht berust.
- Leg overlegvormen en –momenten tijdens het triadeproces vast in een samenwerkingsconvenant om de uitvoering ervan te borgen.
- Richt een loket in vanuit het samenwerkingsverband dat kan regisseren in het triadeproces om te waarborgen dat alle verwezen kinderen op een standaard manier besproken worden, –waar dat niet automatisch ontstaat– onafhankelijkheid te bewaken of een bemiddelende rol op zich te nemen en expertise te bieden bij het komen tot een passend arrangement.

Samenwerking

- Richt bestuurlijke samenwerking tussen kinderopvang en scholen of tussen twee scholen op het belang van het kind: laat gelden aansluiten bij de ondersteuningsbehoeften van het kind, ook al vind men die buiten de eigen organisatie.
- Zorg voor voldoende tijd om een kind goed te kunnen observeren en met partners te overleggen over een passend arrangement
- Zorg voorafgaand aan en tijdens het triadeproces voor rechtstreeks contact tussen peuterspeelzalen en speciaal basisonderwijs.
- Zorg –met in achtneming van privacy– dat informatie van het consultatiebureau en de GGD kan worden meegenomen bij het bepalen van een passend arrangement. Treed hiervoor tijdig samen met ouders en zorgpartners in gesprek, zorg dat ouders voorzien in de informatie (bijvoorbeeld door hen in de procedure te verplichten informatie aan te leveren) of dat zij toestemmen in uitwisseling van informatie tussen zorg- en onderwijspartners.
- Onderzoek mogelijkheden om contacten tussen de ontvangende school en het consultatiebureau te laten plaatsvinden of versterken.
- Geef als voorschool ouders geen advies of noem niet één ontvangende school, maar beschrijf de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van een kind. Op die manier blijft er in het triadeproces voldoende ruimte om samen tot een passend arrangement te komen.
- Vraag het samenwerkingsverband als objectieve partner (of een andere onafhankelijke partner) mee te denken over een passende verzorgende partner in gevallen waar niet direct een duidelijk verband te leggen is tussen de ondersteuningsbehoeften van een kind en de verzorgende partner. In deze gevallen kan het waardevol zijn

met een bredere groep verzorgende partners om tafel te gaan om samen mogelijkheden te verkennen. Mogelijk kan zo ondersteuning geboden worden in een 'lichtere' onderwijssetting.

Expertise en vaardigheden

- Versterk de observatievaardigheden van pedagogisch medewerkers door training, samenwerking met het speciaal basisonderwijs of 'learning on the job' in samenwerking met een orthopedagoog en verbeter daarmee de kwaliteit van de voorinformatie waarop de verwijzing wordt gebaseerd.
- Zet een orthopedagoog in voor gerichte observaties en verbeter daarmee de kwaliteit van de voorinformatie waarop de verwijzing wordt gebaseerd en verhoog daarmee de doorzettingskracht van de peuterspeelzaal (tijdiger en gericht inzetten triadeproces.)

Tijdigheid

- Start het triadeproces tijdig.
- Treed vanaf het moment dat hun kind de peuterspeelzaal bezoekt met ouders in gesprek over de ontwikkeling van hun kind. Licht ontwikkelingsinformatie toe en benoem duidelijk waar de ontwikkeling anders loopt en hoe daar samen mee om te gaan. Leg zo een goede en tijdige basis voor de zoektocht naar de juiste school en een passend arrangement, zodat ouders niet wachten tot hun kind naar school gaat. Binnen kindcentra zijn in dit opzicht eerste positieve ervaringen met het gezamenlijk voeren van welkomst- en afscheidsgesprekken. Informatie wordt zo continu en gedragen gedeeld.

Beschikbaar aanbod

- Versterk het zicht op het aanbod van mogelijk partners, vooral van professionals in het reguliere onderwijs. Zorg daarbij vooral dat duidelijk is welke ondersteuningsbehoeften op het reguliere en speciale basisonderwijs beantwoord kunnen worden. Bijvoorbeeld: welke school voor speciaal (basis)onderwijs is waarin gespecialiseerd? Maar ook: wat kan vanuit Jeugdzorg geboden worden? Dit kan bijvoorbeeld door partners zich te laten presenteren in de nieuwsbrief van het samenwerkingsverband.
- Er zijn eerste voorzichtig positieve ervaringen met een overgangperiode tussen 4 en 5 jaar op de peuterspeelzaal (Someren), met observatiegroepen (Kluppluz) waarin de tijd genomen kan worden om ondersteuningsbehoeften preciezer in kaart te brengen en/of er preventief aanbod bij te bieden en de inzet daarbij van een ambulant begeleider (Gemert). Onderzoek de resultaten van deze flexibelere aanpak en ontwikkel de aanpak door als deze positief blijken.

Mogelijkheden om het proces van arrangeren te versterken ten aanzien de toelaatbaarheidsverklaring:

De TLV

- Kort de aanvraag toelaatbaarheidsverklaring in door bijvoorbeeld met maatwerk formulieren te werken die zijn afgestemd op aanvragen vanuit de reguliere voorschool, reguliere basisschool of voorschool met extra ondersteuning. Mogelijk is er ook een splitsing te maken tussen onderwijs en zorg. Nu zijn niet alle vragen door alle verwijzers in te vullen.
- Zorg voor een eenduidig in te vullen aanvraag toelaatbaarheidsverklaring en/of train degenen die de huidige aanvraag invullen, zodat de aanvragen compleet en eenduidig ingevuld worden aangeleverd. Voor het huidige formulier geldt dit in ieder geval voor aanvragers vanuit een niet-onderwijsinstelling. Zij hebben geen onderwijs geboden en het kind is dus ook niet vastgelopen. Dat maakt het invullen van het formulier voor hen lastig.

Samen arrangeren vanuit een compleet beeld:

- Zorg dat er zicht is op hoe de vijf ondersteuningsniveau doorlopen zijn voor wordt overgestapt op ondersteuningsniveau vijf via een aanvraag toelaatbaarheidsverklaring.
- Maak dit zichtbaar op de aanvraag toelaatbaarheidsverklaring hoe de ondersteuningsniveaus doorlopen zijn, zodat voordat de toelaatbaarheidsverklaring wordt afgegeven duidelijk is dat alle kansen op voorgaande

ondersteuningsniveaus zijn benut (vanuit een analyse hiervan kan het samenwerkingsverband andere arrangementen voorstellen die de zorgketen versterken).

- Triadepartners vinden hulpverslagen (denk aan onderzoeksverslagen of handelingsplannen) en dergelijke informatiever dan de aanvraag toelaatbaarheidsverklaring. Zorg dat de ontvangende school daarover kan beschikken. Indien een onafhankelijke partner het triadeproces regisseert of begeleidt, zorg dan dat ook deze partner over aanvullende informatie beschikt.
- Zorg voor de sociale kaart als bijlage als deze beschikbaar is. Hiermee zijn de 'gaten' in de hulpverlening te zien.
- De opdrachtformulering aan het speciaal basisonderwijs is vaak heel magertjes, maar het is ook lastig om daarin specifiek te zijn voor het jonge kind. Deze is vaak geformuleerd in algemenere termen, waarvan zou je kunnen denken dat de verwijzende partner deze zelf ook kan bieden. Formuleer de hulpvraag en ondersteuningsbehoeften zo specifiek mogelijk. Hieronder zijn daarvoor specifieke aanbevelingen gedaan.

De ondersteuningsvraag:

- Zorg dat er altijd een ondersteuningsvraag gesteld is. Op de huidige aanvraag toelaatbaarheidsverklaring wordt gevraagd waar school en ouders zich zorgen over maken. Daaruit is een hulpvraag te destilleren. Nergens wordt specifiek om een ondersteuningsvraag gevraagd.
- Wees zo specifiek mogelijk in de ondersteuningsvraag: licht de vraag op de aanvraag toelaatbaarheidsverklaring toe, ook als de vraag binnen een van de aangegeven zorgcategorieën valt.
- Maak een duidelijke keuze: is onvoldoende leren het gevolg van een zwakke taak-werkhouding en ligt daar de ondersteuningsvraag of is het onvoldoende leren de kern van de vraag. Als het gedrag verandert, gaat dan het leren ook plaatsvinden of is naar verwachting dit niet het geval?
- Duid de achterstand in spraak-taalontwikkeling voor uitstroom naar het speciaal basisonderwijs. Betrek hierbij eventueel expertise vanuit Kentalis.
- Wees specifiek over de ontwikkelingsachterstand. Is deze fysiek, cognitief of gerelateerd aan spraak-taal?
- Kenmerken van ASS of ADHD betreffen niet de ondersteuningsvraag, maar aangepast aanbod afgestemd op specifiek gedrag dat een kind daarbij vertoont. Verwerk dat gedrag in de ondersteuningsvraag.
- Geef geen voorgedrukte opties op de aanvraag voor de toelaatbaarheidsverklaring of geef bij iedere optie ruimte voor toelichting.
- Richting arrangeren, managen van verwachtingen en profileren van expertise van de ontvangende partner: Beschrijf waarom plaatsing binnen speciaal basisonderwijs dan wel speciaal onderwijs noodzakelijk is. Uit de ondersteuningsvraag moet duidelijk worden waarom voor onderinstromers de gewenste ondersteuning niet in het reguliere basisonderwijs geboden kan worden of voor instromers van 4 tot 6 jaar niet binnen de huidige setting.

Zicht op beschermende en belemmerende factoren:

- Maak gebruik van een ordeningskader met daarin alle mogelijke categorieën waarin beschermende en belemmerende factoren kunnen vallen, om zo tot een compleet en evenwichtig overzicht te komen (zoals ook gedaan wordt bij de Handelingsgerichte Proces Diagnostiek). De aanvragers hebben over alle kenmerken van het kind en zijn omgeving nagedacht. Dit voorkomt het onderbelichten van gezinsfactoren, vrije tijd, externe zorg en ondersteuningsbehoeften in aansluiting op lichamelijke kenmerken op de aanvraag voor de toelaatbaarheidsverklaring. Zo wordt een brede aanpak waarin gemeente en onderwijs samenwerken of iedere hun deel van de zorg oppakken mogelijk. Het kan tevens helpen om ouders mee te nemen in het triadeproces als zij nog niet met onderwijs in aanraking zijn geweest.
- Vraag expliciet om beschermende factoren te benoemen. Door het benoemen van beschermende factoren worden kansen voor oplossingen/ actierichtingen en ondersteuningsbehoeften benoemd en worden succesvolle aanpakken van de verwijzende partner overgedragen.

- Vul het overzicht met alle partners die tot dan toe bij de ondersteuning van het kind betrokken zijn geweest. Gebruik hiervoor overdrachtsinformatie en/of gezamenlijke overlegmomenten (denk bijvoorbeeld aan Zorg Advies Teamoverleg).
- Om al in een vroeg stadium passende ondersteuning te bieden is het wenselijk voor kinderen –zowel onderinstromers als 4 tot 6 jarigen- die risico lopen op een ontwikkelingsachterstand (bijvoorbeeld met een VVE-indicatie) op de afgesproken signaleringsmomenten (in ieder geval met 3 en 3;9 jaar) het overzicht van beschermende en belemmerende factoren in kaart te brengen en houden. Koppel daar onderwijs- of ondersteuningsbehoeften aan en voer die uit. Al dan niet samen met partners in de zorgketen. Evalueer het effect ervan. Dit levert, als het tot een aanvraag voor een toelaatbaarheidsverklaring komt, een actuele en beproefde stand van zaken op die wordt overgedragen aan de verzorgende partner.

Inzicht in de kern van de problematiek:

Vooraf voor uitstromers naar het speciaal basisonderwijs (voor uitstroom naar het speciaal onderwijs wordt dit doorgaans al goed gedaan):

- Beschrijf het inzicht en bijbehorende gedrag zo specifiek mogelijk. Zorg dat de kern van de problematiek in dit inzicht verwerkt is. Geef aan hoe kenmerken van het kind, de groep en/of omgeving leiden tot al dan niet gewenst gedrag en hoe dit leidt tot de hulpvraag.
- Stel het inzicht op met alle betrokken (ondersteunings)partners.

De ondersteuningsbehoeften:

- Laat voor uitstromers van 4 tot 6 jaar benoemen wat de school nodig heeft om wel aan de ondersteuningsbehoeften van de leerling te kunnen voldoen. Dit stimuleert om te kijken naar kansen, het zoeken van oplossingen binnen het eigen bestuur en het betrekken van andere zorgpartners en geeft binnen het samenwerkingsverband aanknopingspunten voor alternatieve arrangementen.
- Voor onderinstromers is het van belang ondersteuningsbehoeften te benoemen die een rol gaan spelen in het onderwijs. Hoe vertaalt succesvolle ondersteuning in de voorschoolse periode zich naar het onderwijs?
- Formuleer de ondersteuningsbehoeften met alle betrokken (ondersteunings)partners.
- Wees specifiek over de ondersteuningsbehoeften, zodat het gewenste arrangement zo precies mogelijk bepaald kan worden: de inhoud en zwaarte van het arrangement worden hierdoor helder.
- Leg een relatie met eerder geboden ondersteuning die werkte, denk aan: hoe heeft VVE- of verlengd peutersaanbod geholpen bij de (taal)ontwikkeling? Wat leidt tot betrokkenheid bij de (a.s.) leerling? Zijn er kleine maar effectieve aanpassingen te maken in de fysieke omgeving?

De koppeling tussen ondersteuningsbehoeften en verzorgende partner:

- Zorg dat het gewenste aanbod scherper omschreven wordt op de aanvraag toelaatbaarheidsverklaring. De intern begeleider van de ontvangende -en mogelijk ook verwijzende- school spelen bij het overwegen en benoemen van passend aanbod een belangrijke rol, zorg dat zij voldoende betrokken zijn. Voor spraak-taal aanbod kan ook expertise van Kentalis betrokken worden.
- Breid de ondersteuningsbehoeften uit met onderwijsbehoeften en splits deze in didactische en pedagogische behoeften. Dit maakt duidelijk wat van de leerkracht wordt verwacht ten aanzien van didactisch handelen en interactie met de leerling.
- Behoud de algemene beschrijving van de ondersteuningsbehoeften via de vijf IVO-velden.
- Beschrijf ook welk ondersteuningsaanbod buiten school passend is en welke ketenpartners hierin ondersteunend kunnen zijn.
- Zorg dat vanuit de specifiekere beschrijving zoals beoogd met bovenstaande aanbevelingen de koppeling tussen wat een ontvangende partner kan bieden en de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van een kind logisch voortvloeit, ook voor het jonge kind.

***Mogelijkheden om het proces van arrangeren te versterken ten aanzien van het overeengekomen arrangement:
Samenwerking***

- Zorg dat men vanuit de basisschool kan meedraaien bij het verzorgen van extra ondersteuningsaanbod in zowel voor- als vroegschool om hiervan te leren. Voor professionals die dit dagelijks uitvoeren is het moeilijk te benoemen wat je anders doet, omdat het voor hen gewoon is. Leren door observeren heeft past daarom beter.
- Versterk de doorgaande lijn tussen grotere voorschoolse locaties die met meerdere vervolgparters samenwerken.
- Versterk de afstemming tussen intern begeleider en pedagogisch coach gericht op het delen van expertise en beter kunnen maken van de groepsindeling van de groep waar het verwezen kind in zal komen.
- Wees duidelijk over wie waarvoor verantwoordelijk is en laat de verantwoordelijkheid daar waar hij hoort.

Vaardigheden en expertise

- Vergroot de deskundigheid ten aanzien van het jonge kind voor intern begeleiders (van kindcentra).

Tijdigheid

- Verkort waar mogelijk de wachlijsten voor een passend arrangement in de regio van het samenwerkingsverband, zodat een kind zo thuisnabij mogelijk de ondersteuning kan krijgen die het nodig heeft.

Beschikbaar aanbod

- Zorg voor structureler aanbod bij complexe ondersteuningsvragen, zoals bij syndromen of voor kinderen met ondersteuningsbehoeften op het gebied van taal en gedrag. Zij kunnen niet terecht op de Taalbrug. Zorg dat onderwijs en jeugdzorg samenwerken bij het realiseren van dit aanbod, zodat het kind waar mogelijk thuisnabij ondersteuning kan vinden. Er loopt een pilot waarin onderwijs en zorg (Idris) samenwerken. Onderzoek of de resultaten daarvan positief zijn en ontwikkel in dat geval de aanpak door.
- Zet ambulante hulp die wordt geboden op het medisch kinderdagverblijf door op school. Dit versterkt de doorgaande lijn in het arrangement en biedt professionals de mogelijkheid van elkaar te leren.
- Zet (impuls)gelden in voor ondersteuning op de groep.

Mogelijkheden om het proces van arrangeren te versterken ten aanzien van terugkoppeling over de effectiviteit van het arrangement:

Samenwerking

- Maak de evaluatie tussen verwijzende en triadepartner verplicht, het is een moment om te leren van elkaar. Monitor als samenwerkingsverband of de evaluatie heeft plaatsgevonden.
- Verzorg een terugkoppeling van het speciaal (basis)onderwijs naar de voorschool over de effectiviteit van eerder aanbod en het huidige arrangement: hoe functioneert een kind, wat werkte wel en niet?
- Houd de formele en informele lijnen tussen de verwijzende reguliere basisschool en ontvangende school kort in belang van het kind. Blijf er samen verantwoordelijkheid voor dragen en tonen dat een kind een passend arrangement krijgt. Een onafhankelijk iemand kan vanuit een verbindende intentie mee blijven kijken. Mogelijk iemand vanuit een expertisecentrum of vanuit het samenwerkingsverband.

Bijlage 1 Methode

Stap 1. Kwantitatieve analyse

Er wordt een algemeen beeld geschetst van de verwijzingen over 2015 en 2016 aan de hand van een kwantitatieve analyse van de toelaatbaarheidsverklaringen:

- Hoeveel verwijzingen speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs in 2015 en 2016?
- Uitsplitsing naar aantal verwijzingen in de voor- en in de vroegschool.
- Uitsplitsing naar jongens en meisjes.
- Uitsplitsing naar categorie (speciaal onderwijs)

De vergelijking met landelijke cijfers en de kengetallen van het SWV Helmond Peelland wordt gemaakt.

Stap 2. Kwalitatieve analyse

Onderzoeksvragen analyse toelaatbaarheidsverklaringen:

1. Voor welk type ondersteuningsvragen wordt een toelaatbaarheidsverklaring aangevraagd? Is de zorg van de ouders duidelijk verwoord?
2. Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het geschetste overzicht en het verworven inzicht integratief beeld/probleemverklaring?
3. Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het geschetste inzicht en uitzicht (ondersteuningsbehoeften)?
4. Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het verworven uitzicht (onderwijs- en ondersteuningsbehoeften) en het gekozen ondersteuningsaanbod?
5. Zijn de ondersteuningsbehoeften en het arrangement/ de verzorgende partner logisch en passend?

Uitgangspunten bij deze analyse

Hoe meer zicht op de beschermende en compenserende factoren (overzicht), hoe beter het zicht op de oorzaken van het probleem en de samenhang van de problematiek (inzicht) en daarmee beter zicht op de specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften (uitzicht). Zowel het overzicht als het inzicht geven richting aan het handelen (wat werkt wel, wanneer gaat het beter, wanneer gaat het wel goed) (~~uitzicht~~).

Een goed geformuleerd inzicht geeft:

- zicht op de samenhang tussen verschillende factoren (integratief beeld/probleemverklaring) en daarmee op de complexiteit van het probleem. De mate van complexiteit is een van de indicatoren voor passend vervolgonderwijs;
- aan of het probleem betrekking heeft op endogene factoren (kindfactoren, stoornis) en/of exogene factoren (interactie, omgeving, thuissituatie). Het probleem valt vaak te verklaren vanuit een misinteractie, een afstemmingsprobleem of vanuit onvoldoende vertrouwen in ontwikkelingsmogelijkheden. Het 'probleem' kan echter ook hoofdzakelijk in het kind zelf liggen, bijvoorbeeld een psychopathologie of leerstoornis (uit: 'Basisboek HGPD; Pedagogisch optimisme in de klas').

Dat samen geeft informatie over de mate van ontwikkelbaarheid en tevens de ondersteuningsbehoeften van het kind, helpt bij het bepalen van het juiste ondersteuningsaanbod.

Hoe specifieker en concreter de ondersteunings- en onderwijsbehoeften beschreven worden:

- hoe beter de juiste onderwijssetting en/of onderwijsarrangement bepaald kan worden (uitzicht);
- hoe beter het zicht op wat dit van de plaatsende school vraagt op pedagogisch, didactisch en ondersteuningsgebied;
- hoe beter een onderwijssetting aan kan geven of plaatsing haalbaar is of onder welke voorwaarden plaatsing haalbaar is (denk aan plaatsing binnen het regulier onderwijs met Ambulante Begeleiding).

Informatie uit een representatieve selectie uit de toelaatbaarheidsverklaringen van de vier onderzoeksgroepen zal in deze matrix geordend worden door de onderzoekers.

Ordering gegevens

Selectiecriteria toelaatbaarheidsverklaringen:

- recent (2016) en afgerond;
- verschillende combinaties verwijzers (ORO, MKD, ...) en aanbieder S(B)O zijn vertegenwoordigd;
- representatieve vertegenwoordiging jongens en meisjes.
- representatieve verdeling verwijzingen SBO en SO.

Twee onderzoekers hebben informatie uit de toelaatbaarheidsverklaringen geordend aan de hand van het kader dat gebruikt wordt binnen HGPD:

- ondersteuningsvraag: de door ouders geuite zorg;
- ondernomen acties: interventies intern en extern (o.a. onderzoek) en het effect daarvan;
- overzicht: factoren die een rol spelen bij het probleem en bijbehorende hulpvraag op niveau van het kind (lichamelijk, gedrag en leren) de groep en de omgeving;

| | risico's en belemmerende factoren | beschermende en compenserende factoren | kansen/ mogelijke acties |
|-----------------|-----------------------------------|--|--------------------------|
| Kind | lichamelijk | | |
| | gedrag | | |
| | spelen en leren | | |
| School | groep | | |
| | leraar | | |
| | school | | |
| Omgeving | gezin | | |
| | vrije tijd | | |
| | externe hulp | | |

- inzicht: een zo volledig mogelijke probleemverklaring, integratief beeld;
- uitzicht: vanuit ondersteunings- en onderwijsbehoeften het passende arrangement.

Stap 3. Verdiepende analyse: procesbespreking met ketenpartners

Vragen die voortkwamen uit stap 1 en 2 van het onderzoek zijn in twee rondes besproken met de ketenpartners.

Deelnemers:

| | |
|-------------------------------------|--|
| Reguliere voorschool: | stafmedewerkers pedagogisch beleid Spring en Nulvier |
| Voorschool met extra ondersteuning: | orthopedagogen van KDC Binderen (ORO), MKD de Mikkel |
| Reguliere vroegschool: | bestuurder, zorgcoördinator of coördinator Passend Onderwijs van de stichtingen GOO, Eenbes, Openbare basisscholen Helmond, PlatOO, Prodas en Qliq Primair |
| Speciaal (basis)onderwijs: | intern begeleiders, directeur of orthopedagoog van de stichting GOO, Eenbes, Openbare basisscholen Helmond, PlatOO, Prodas, Qliq Primair, de Hilt en Berkenschutse |
| Gemeenten: | beleidsmedewerker of -adviseur uit de gemeente Someren en Laarbeek |

Ronde 1 (20 en 23 november 2017)

Gesprek 1 met intern begeleiders en/of zorgcoördinatoren uit het speciaal(basis)onderwijs en (voorschoolse) zorginstellingen.

Gesprek 2 met verantwoordelijken voor toeleiding vanuit de peuterspeelzaal en kinderdagverblijven en intern begeleiders vanuit het basisonderwijs.

Inhoud:

1. In kaart brengen van de ondersteuningsprocedure & keuzes die daarin gemaakt worden (focus op preventief handelen). Middels oplossingsgerichte cirkeltechniek is aangegeven: waar ben je tevreden over?, wat zou je willen veranderen?
2. Van welke arrangementen/ ondersteuningsaanbod wordt gebruik gemaakt (deelnemers maken een mindmap)
3. Welke ondersteuning haal je binnen het samenwerkingsverband: hoe ken je de collega zorg- en onderwijsinstellingen? Typering per instelling.

Ronde 2 (23 januari en 1 februari 2018)

Inhoud: Bespreken van de volgende stellingen en vragen (10 minuten per item)

1. Het huidige triadeproces in de voor- en vroegschool volstaat om tijdig tot passende arrangementen te komen.
2. Door een onafhankelijke partner kritisch mee te laten kijken gedurende het triadeproces worden meer invullingen van arrangementen (preventief, lichte of extra ondersteuning) overwogen.
3. Wat ontbreekt in de huidige systematiek of huidige aanbod om aan het (zeer) jonge kind binnen de reguliere setting extra ondersteuning te bieden?
4. Het aanbod vanuit het zorgpalet van Jeugdhulp volstaat voor het jonge kind met extra ondersteuningsbehoeften.
5. Wat zijn kansen om de inzet van Jeugdhulp te optimaliseren?
6. De uitwerking van de hulpvraag en ondersteunings-/ onderwijsbehoeften op de aanvraag TLV volstaan om tot een passend arrangement te komen.
7. Ouders zijn volwaardige partners in het triadeproces.

Ordering gegevens

De uitkomsten van beide gespreksrondes zijn apart geordend voor (1) de reguliere voor- en vroegschool en (2) de voorschool met extra ondersteuning en het speciaal (basis)onderwijs. De ordening is gemaakt aan de hand van de stappen in het arrangeren:

1. kind op de radar;
2. aanbod;
3. signaleren;
4. preventief (zorg) aanbod;
5. triadeproces;
6. toelaatbaarheidsverklaring;
7. arrangement;
8. terugkoppeling.

De uitkomsten zijn uitgesplitst naar 'dit gaat goed' en 'dit kan beter'.

Bijlage 2 Uitwerkingen bij kwalitatieve analyse vraag 1

Voor welk type ondersteuningsvragen wordt een toelaatbaarheidsverklaring aangevraagd?
Is de ondersteuningsvraag duidelijk?

| | Onderinstroom | | Instroom 4-6 jaar | |
|----------------------------------|-----------------|-----------------|-------------------|-----------------|
| | SBO | SO | SBO | SO |
| sociaal-emotionele kwetsbaarheid | 2 (6%) | | 1 (7%) | 1 (7%) |
| zorg om welbevinden | 3 (10%) | | | |
| schoolplezier | 4 (13%) | 4 (15%) | 2 (13%) | 4 (29%) |
| tekort taak-werkhouding | 4 (13%) | 7 (27%) | 4 (27%) | 3 (21%) |
| spraak/taal ontwikkeling | 6 (19%) | | | |
| onvoldoende leren | 6 (19%) | 3 (12%) | 4 (27%) | 2 (14%) |
| ontwikkelingsachterstand | 3 (10%) | 5 (19%) | | |
| (kenmerken) ADHD/ASS | | 2 (8%) | | |
| neurologische problemen | | 3 (12%) | 1 (7%) | 2 (14%) |
| fysieke kwetsbaarheid | | 1 (4%) | | |
| medische problemen | | 1 (4%) | 1 (7%) | |
| controlebehoefte en zelfbeeld | 1 (3%) | | | |
| groeiende frustratie | | | 1 (7%) | |
| onvoorspelbaar gedrag/agressie | | | 1 (7%) | 2 (14%) |
| niet aangegeven | 2 (6%) | | | |
| TOTAAL | 31 (99%) | 26 (99%) | 15 (102%) | 14 (99%) |

Onderinstroom:

- De meest genoemde hulpvraag voor het SBO: achterstand spraak/taalontwikkeling en onvoldoende leren (beide 19%), deze hulpvragen zijn niet genoemd voor het SO (dit is mogelijk verklaarbaar doordat leerlingen met ernstige spraaktaalproblemen binnen het SO verwezen worden naar cluster 2 onderwijs en dus niet zichtbaar worden in de toelaatbaarheidsverklaringen die het samenwerkingsverband afgeeft).
- Het meest genoemd voor het SO: tekort taak-werkhouding (27%), voor het SBO is dit de helft (13%).
- Voor het SO worden medische, fysieke en neurologische problemen als hulpvraag genoemd (samen 28%), deze zijn niet genoemd voor het SBO.
- Schoolplezier wordt voor SBO en SO in ongeveer vergelijkbare mate genoemd (13-15%).
- Op twee toelaatbaarheidsverklaringen is geen hulpvraag aangegeven.

Instroom 4-6 jaar:

- De meest genoemde hulpvraag voor het SBO: tekort taak-werkhouding en onvoldoende leren (beide 27%), achterstand spraak/taalontwikkeling wordt niet meer genoemd.
- Meest genoemde hulpvraag voor het SO: eveneens tekort taak-werkhouding (21%) en schoolplezier (29%).
- Medische en neurologische problemen worden voor zowel SBO en SO genoemd (beide 14%).
- Onvoorspelbaar gedrag, agressie en toenemende frustratie zijn nieuwe hulpvragen in deze leeftijdsgroep (beide 14%).

Bijlage 3 Uitwerkingen bij kwalitatieve analyse vraag 2

Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het geschetste overzicht (beschermende en belemmerende factoren) en uitzicht

Overzicht onderinstroom

| | beschermende en compenserende factoren | | risico's en belemmerende factoren | |
|-----------------|--|------------------|-----------------------------------|-------------------|
| | SBO | SO | SBO | SO |
| lichamelijk | 7 (11%) | 5 (9%) | 22 (21%) | 29 (25%) |
| gedrag | 19 (31%) | 16 (29%) | 54 (50%) | 49 (42%) |
| spelen en leren | 15 (25%) | 19 (35%) | 22 (21%) | 25 (22%) |
| leraar | 2 (3%) | 2 (4%) | | 1 (1%) |
| groep | 6 (10%) | 4 (7%) | 2 (1%) | 1 (1%) |
| school | 3 (5%) | | | |
| gezin | 7 (11%) | 4 (7%) | 7 (7%) | 10 (9%) |
| vrije tijd | | | | |
| externe zorg | 2 (3%) | 5 (9%) | | |
| TOTAAL | 61 (99%) | 55 (100%) | 107 (99%) | 115 (100%) |

- Voor zowel kinderen die naar het SBO als het SO gaan, worden over het algemeen meer risico's en belemmerende factoren beschreven dan beschermende en compenserende factoren.
- Het grootste aantal genoemde risico's en belemmerende factoren zijn gekoppeld aan gedrag, gevolgd door lichamelijke kenmerken en spelen en leren.
- Voor kinderen die naar het SO gaan worden meer beschermende en compenserende factoren voor spelen en leren en externe zorg beschreven, voor kinderen die naar het SBO gaan meer voor lichamelijke kenmerken, gedrag de groep, school en het gezin.
- Voor externe zorg worden alleen beschermende en compenserende factoren beschreven.
- De groep is de enige factor waarvoor meer beschermende en compenserende factoren worden beschreven dan risico's en belemmeringen.

Overzicht instroom 4 tot 6 jaar

| | beschermende en compenserende factoren | | risico's en belemmerende factoren | |
|-----------------|--|-----------------|-----------------------------------|------------------|
| | SBO | SO | SBO | SO |
| lichamelijk | 2 (10%) | | 18 (19%) | 7 (18%) |
| gedrag | 9 (45%) | 3 (38%) | 42 (44%) | 20 (50%) |
| spelen en leren | 7 (35%) | 3 (38%) | 28 (29%) | 10 (25%) |
| leraar | | | | 2 (5%) |
| groep | | | | |
| school | | | | |
| gezin | 2 (10%) | 2 (25%) | 7 (7%) | 1 (3%) |
| vrije tijd | | | | |
| externe zorg | | | | |
| TOTAAL | 20 (100%) | 8 (101%) | 95 (99%) | 40 (101%) |

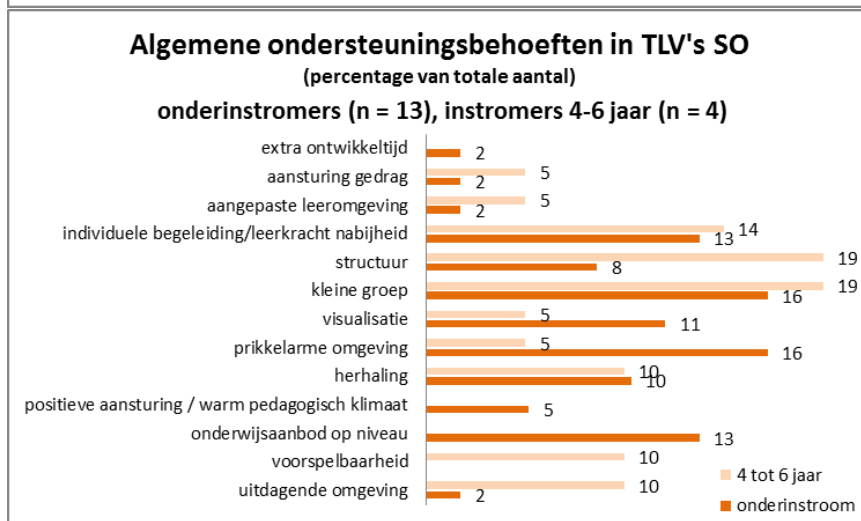
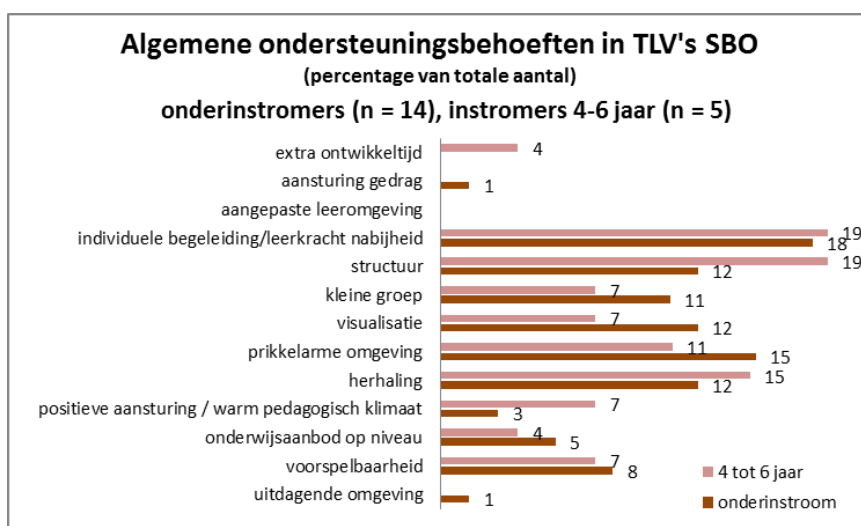
- Het grootste aantal genoemde risico's en belemmerende factoren zijn gekoppeld aan gedrag, gevolgd door spelen en leren en lichamelijke kenmerken.

- Voor kinderen die naar het SBO gaan worden meer beschermende en compenserende factoren voor gedrag en lichamelijke kenmerken beschreven.

Op het formulier waarmee de toelaatbaarheidsverklaring wordt aangevraagd kunnen de ondersteunings-behoeften, het uitzicht, beschreven worden in de vijf IVO-velden:

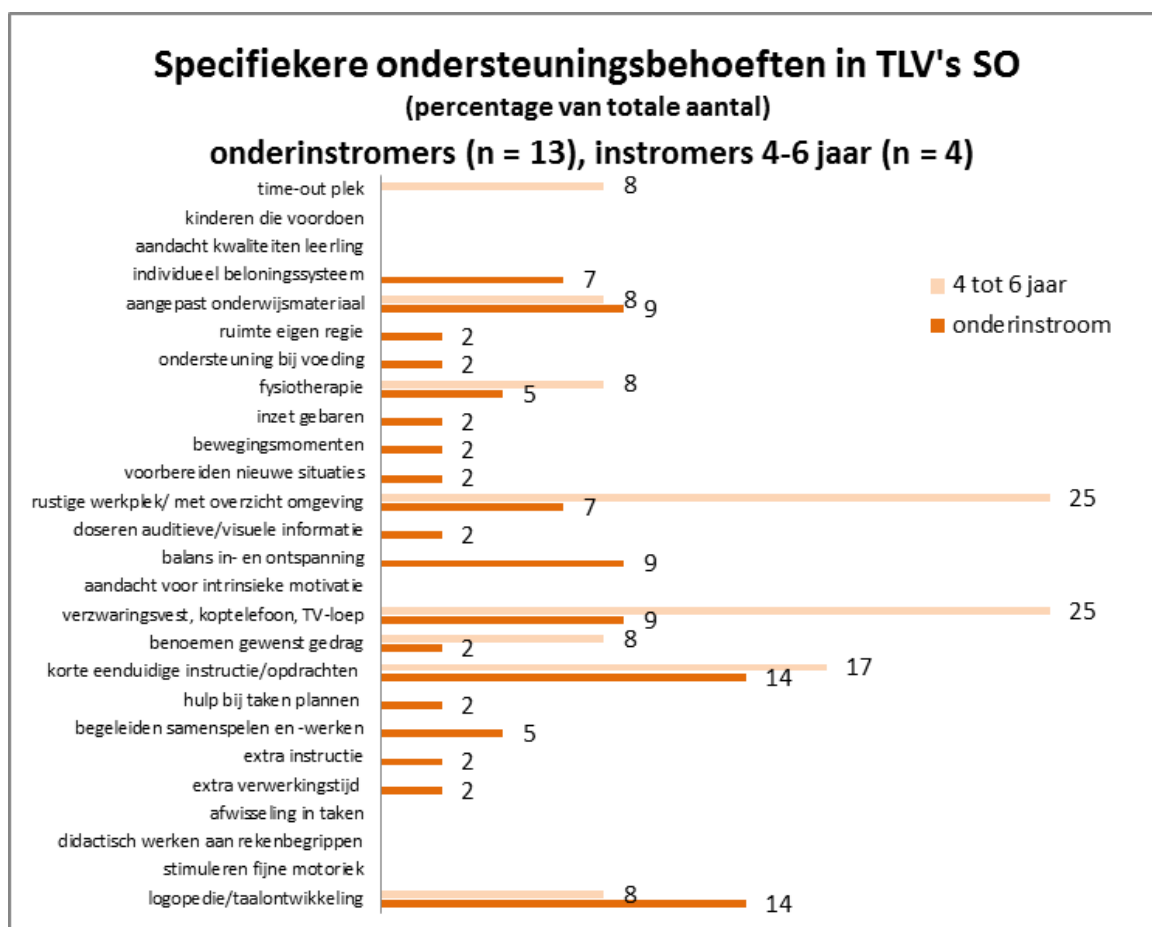
- (1) aandacht en tijd,
- (2) materialen en aanpak,
- (3) ruimtelijke omgeving,
- (4) expertise en
- (5) samenwerking extern.

Omdat het instroom of doorstroom binnen het onderwijs betreft zijn didactische en pedagogische onderwijsbehoeften van belang. Deze kunnen verwerkt zijn in de IVO-velden of ze kunnen benoemd zijn onder de vraag wat nodig is voor terugplaatsing naar het reguliere onderwijs. Voor de onderinstromers is voor terugplaatsing nauwelijks iets ingevuld, met als reden dat er nog geen sprake van onderwijs is, dus ook niet van terugplaatsing.



- De meest genoemde algemene ondersteuningsbehoeften zijn structuur, leerkrachtnabijheid en een kleine groep. Voor onderinstromers wordt structuur wat minder genoemd.
- Vervolgens vallen op: een prikkelarme omgeving, herhaling en visualisatie, gevolgd door voorspelbaarheid. De prikkelarme omgeving wordt voor onderinstromers minder genoemd.

- Voor het SBO wordt herhaling vaker als ondersteuningsbehoefte genoemd dan voor het SO. Voorspelbaarheid is voor onderinstromers op het SBO van belang. Voor onderinstromers in het SO wordt deze ondersteuningsbehoefte niet genoemd.
- Voor het SO wordt onderwijsaanbod op niveau voor onderinstromers veel genoemd en voor 4 tot 6 jarige instromers wordt de uitdagende omgeving vaker genoemd (en prikkelarme omgeving en visualisatie minder). Positieve aansturing of warm pedagogisch klimaat worden niet genoemd als ondersteuningsbehoeften voor 4 tot 6 jarige instromers in het SO.



- Er worden voor alle vier de groepen in het onderzoek meer algemene dan specifieke ondersteuningsbehoeften genoemd.
- Voor instromers in het SBO springt de behoefte aan korte eenduidige instructie en opdrachten er als meest genoemde uit. Daarna is het benoemen (of voordoen) van gewenst gedrag een belangrijke ondersteuningsbehoefte voor 4 tot 6 jarige instromers. Verder hebben instromers in het SBO behoefte aan een rustige werkplek, extra verwerkingstijd, begeleiding van het samen spelen en – werken (vooral onderinstromers), extra instructie en logopedie (vooral 4 tot 6 jarige instromers).
- Instromers van het SO hebben vooral behoefte aan een rustige werkplek en ondersteunende middelen (4 tot 6 jarige instromers), korte eenduidige instructies en opdrachten, aangepast onderwijsmateriaal en logopedie/ondersteuning bij de taalontwikkeling (meer bij onderinstromers).

Relatie tussen overzicht en uitzicht (ondersteuningsbehoeften):

Onderinstroom SBO

| Beschermende en compenserende factoren | Risico's en belemmerende factoren | Meest genoemde ondersteuningsbehoeften |
|--|-----------------------------------|---|
| Gedrag (31%) | Gedrag (50%) | Prikkelarme omgeving (15%) Structuur (12%) Begeleiden samenspelen en – werken (10%) |
| Spelen en leren (25%) | Spelen en leren (21%) | Korte eenduidige instructie/opdrachten (21%) Visualisatie (12%) Herhaling (12%) Extra verwerkingstijd (10%) Rustige werkplek/met overzicht omgeving (10%) |
| Lichamelijk (11%) | Lichamelijk (21%) | |
| Leraar (3%) | | Individuele begeleiding/ leerkrachtnabijheid (18%) |
| Groep (10%) | Groep (1%) | Kleine groep (11%) |
| Gezin (11%) | Gezin (7%) | |

- Ondersteuningsbehoeften die benoemd zijn ten aanzien van gedragsontwikkeling zijn vooral gericht op wegnemen van veroorzakers van ongewenst gedrag, in mindere mate op het aanleren van coöperatief gedrag. In het overzicht is gedrag uitgebreider beschreven dan in de onderwijsbehoeften
- Ondersteuningsbehoeften voor het bevorderen van spelen en leren zijn gericht op vereenvoudigen en herhaling van dat wat geleerd moet worden. In zowel het overzicht als bij de ondersteuningsbehoeften is hier veel van omschreven.
- Er zijn geen ondersteuningsbehoeften beschreven die aansluiten op de lichamelijke bevorderende of belemmerende factoren.
- De leerkracht wordt nauwelijks genoemd als bevorderende of belemmerende factor, maar zijn of haar nabijheid en individuele begeleiding is wel een veelgenoemde ondersteuningsbehoefte.
- Het overzicht en de ondersteuningsbehoeften voor de groep zijn in balans.
- Er wordt in de ondersteuningsbehoeften niets gezegd over het gezin, terwijl hiervoor wel beschermende en belemmerende factoren zijn genoemd.

Onderinstroom SO

| Beschermende en compenserende factoren | Risico's en belemmerende factoren | Meest genoemde ondersteuningsbehoeften |
|--|-----------------------------------|---|
| Gedrag (29%) | Gedrag (42%) | Prikkelarme omgeving (16%) |
| Spelen en leren (35%) | Spelen en leren (22%) | Korte eenduidige instructie/opdrachten (14%) Onderwijsaanbod op niveau (13%) Herhaling (10%) Aangepast onderwijsmateriaal (9%) Balans in- en ontspanning (9%) |
| Lichamelijk (9%) | Lichamelijk (25%) | Logopedie/taalontwikkeling (14%) Verzwaringsvest/koptelefoon/TV loep (9%) |
| Leraar (4%) | Leraar (1%) | Individuele begeleiding/ leerkrachtnabijheid (13%) |
| Groep (7%) | Groep (1%) | Kleine groep (16%) |
| Gezin (7%) | Gezin (9%) | |

- Er zijn weinig ondersteuningsbehoeften benoemd ten aanzien van gedragsontwikkeling, terwijl dit in het beschreven overzicht als meest belangrijke factor naar voren komt. De ondersteuningsbehoefte is vooral gericht op het rustig maken van de speel-leeromgeving.
- Ondersteuningsbehoeften voor het bevorderen van spelen en leren zijn gericht op het vereenvoudigen en op niveau aanbieden van de leerstof en bijbehorende materialen en de balans in spelen en leren. In zowel het overzicht als bij de ondersteuningsbehoeften is hier veel van omschreven.
- Er zijn lichamelijke ondersteuningsbehoeften benoemd in aansluiting op gesignaleerde beschermende en belemmerende factoren. Deze zijn van fysiek ondersteunende aard en gericht op taalontwikkeling. Opvallend is dat er geen taalontwikkelingshulpvraag voor het SO is gesteld.
- De leerkracht wordt nauwelijks genoemd als bevorderende of belemmerende factor, maar zijn of haar nabijheid en individuele begeleiding is wel een veelgenoemde ondersteuningsbehoefte.
- Het overzicht en de ondersteuningsbehoeften voor de groep zijn in balans.
- Er wordt in de ondersteuningsbehoeften niets gezegd over het gezin, terwijl hiervoor wel beschermende en belemmerende factoren zijn genoemd.

Instream 4 tot 6 jarigen SBO

| Beschermende en compenserende factoren | Risico's en belemmerende factoren | Meest genoemde ondersteuningsbehoeften |
|--|-----------------------------------|---|
| Gedrag (45%) | Gedrag (44%) | Benoemen gewenst gedrag (14%) Prikkelarme omgeving (11%) |
| Spelen en leren (35%) | Spelen en leren (29%) | Korte eenduidige instructie/opdrachten (18%) Structuur (19%) Herhaling (15%) Rustige werkplek/met overzicht omgeving (9%) Extra instructie (9%) Extra verwerkingstijd (9%) |
| Lichamelijk (10%) | Lichamelijk (19%) | Logopedie/taalontwikkeling (9%) |
| Leraar (0%) | | Individuele begeleiding/leerkrachtnabijheid (19%) |
| Groep (0%) | | |
| Gezin (10%) | Gezin (7%) | |

- Er zijn weinig ondersteuningsbehoeften benoemd ten aanzien van gedragsontwikkeling, terwijl dit in het beschreven overzicht als meest belangrijke factor naar voren komt. De ondersteuningsbehoeften zijn gericht op het modelen of bespreken van gewenst gedrag en het rustig maken van de speel-leeromgeving.
- Ondersteuningsbehoeften voor het bevorderen van spelen en leren zijn gericht op het vereenvoudigen, structureren, herhalen en extra inoefenen van de leerstof. In zowel het overzicht als bij de ondersteuningsbehoeften is hier veel van omschreven.
- De lichamelijke ondersteuningsbehoeften komen in gelijke mate aan bod in het uitzicht en de ondersteuningsbehoeften. De ondersteuningsbehoeften zijn gericht op taalontwikkeling. Opvallend is dat er geen taalontwikkelingshulpvraag voor deze groep is gesteld.
- De leerkracht wordt niet genoemd als bevorderende of belemmerende factor, maar zijn of haar nabijheid en individuele begeleiding is wel een veelgenoemde ondersteuningsbehoefte.
- Er wordt in de ondersteuningsbehoeften niets gezegd over het gezin, terwijl hiervoor wel beschermende en belemmerende factoren zijn genoemd.

Instream 4 tot 6 jarigen SO

| Beschermende en compenserende factoren | Risico's en belemmerende factoren | Meest genoemde ondersteuningsbehoeften |
|--|-----------------------------------|--|
| Gedrag (38%) | Gedrag (50%) | Voorspelbaarheid (10%) |
| Spelen en leren (38%) | Spelen en leren (25%) | Rustige werkplek/met overzicht omgeving (25%) Structuur (19%) Korte eenduidige instructie/opdrachten (17%) Herhaling (10%) Uitdagende omgeving (10%) |
| Lichamelijk (0%) | Lichamelijk (18%) | Verzwaringsvest/koptelefoon/TV loep (25%) |
| Leraar (0%) | Leraar (5%) | Individuele begeleiding/leerkrachtnabijheid (14%) |
| Groep (0%) | | Kleine groep (19%) |
| Gezin (25%) | Gezin (3%) | |

- Er zijn weinig ondersteuningsbehoeften benoemd ten aanzien van gedragsontwikkeling, terwijl dit in het beschreven overzicht als meest belangrijke factor naar voren komt. De ondersteuningsbehoeften zijn gericht op het voorspelbaar maken van de speel-leeromgeving.
- Ondersteuningsbehoeften voor het bevorderen van spelen en leren zijn gericht op een rustige werkplek, vereenvoudigen, structureren en herhalen van de leerstof. Opvallend is dat alleen voor deze groep uitdaging wordt genoemd. In zowel het overzicht als bij de ondersteuningsbehoeften is hier veel van omschreven.
- Er zijn meer lichamelijke ondersteuningsbehoeften beschreven dan belemmerende factoren. De ondersteuningsbehoeften zijn gericht op fysieke ondersteuningsmiddelen.
- De leerkracht wordt niet genoemd als bevorderende factor, maar zijn of haar nabijheid en individuele begeleiding is wel een veelgenoemde ondersteuningsbehoefte.
- In het overzicht wordt de groep niet genoemd als belemmerende of bevorderende factor, terwijl een kleine groep wel als belangrijke ondersteuningsbehoefte wordt genoemd.
- Er wordt in de ondersteuningsbehoeften niets gezegd over het gezin, terwijl hiervoor wel beschermende en belemmerende factoren zijn genoemd.

Bijlage 4 Uitwerkingen bij kwalitatieve analyse vraag 3 en 4

Vraag 3: Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het overzicht en het verworven inzicht (integratief beeld/probleemverklaring)?

Vraag 4: Welke relatie komt uit de toelaatbaarheidsverklaringen naar voren tussen het verworven inzicht en de kwaliteit van de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften (uitzicht)?

Onderinstromers

| | Overzicht | | Beschrijving gedrag | Beschrijving inzicht/integratief beeld ⁵ | Beschrijving onderwijs- en ondersteuningsbehoeften ⁶ |
|-----|------------------------------|------------------------------|---|--|---|
| | aantal beschermende factoren | aantal belemmerende factoren | Kwalificatie: ontbreekt, algemeen/beperkt, deels algemeen/deels specifiek, specifiek ⁷ | | |
| SBO | 0 | 8 | algemeen/beperkt | ontbreekt | specifiek |
| SBO | 10 | 17 | specifiek | ontbreekt | deels algemeen/ deels specifiek |
| SBO | 13 | 11 | specifiek | ontbreekt | algemeen |
| SBO | 2 | 5 | algemeen/beperkt | algemeen | algemeen |
| SBO | 3 | 2 | algemeen/beperkt | algemeen | algemeen |
| SBO | 3 | 2 | algemeen/beperkt | algemeen | algemeen |
| SBO | 3 | 6 | algemeen/beperkt | algemeen (wordt verwezen naar een onderzoeksverslag) | deels algemeen/ deels specifiek |
| SBO | 2 | 2 | algemeen/beperkt | algemeen | deels algemeen/ deels specifiek |
| SBO | 2 | 7 | algemeen/beperkt | deels algemeen /deels specifiek | algemeen |
| SBO | 3 | 8 | specifiek | deels algemeen/ deels specifiek | specifiek |
| SBO | 5 | 9 | algemeen/beperkt | specifiek | algemeen |
| SBO | 0 | 13 | algemeen/beperkt | specifiek | deels algemeen/ deels specifiek |
| SBO | 8 | 9 | specifiek | specifiek | specifiek |
| SBO | 8 | 12 | specifiek | specifiek | specifiek |

- Beschrijving inzicht: 21% ontbreekt, 36% algemeen, 14% deels algemeen/deels specifiek, 29% specifiek.
- Voor 9 van de 14 casussen (64%) –beiden dikgedrukt- geldt: Hoe specifiek het gedrag is beschreven, hoe specifiek de het inzicht is beschreven.
- Beschrijving ondersteuningsbehoeften: 42% algemeen, 29% deels algemeen/deels specifiek, 29% specifiek.
- Voor 6 van de 14 casussen (43%) –beiden gearceerd- geldt: Hoe specifiek het inzicht is beschreven, hoe specifiek de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften zijn beschreven.

⁵ Voor de onderinstromers is het inzicht in de meeste gevallen gevormd is door externe onderzoeken en veelal niet door handelingsgerichte informatie uit de praktijk (dit vormt veelal het overzicht). Daarbij is het overzicht in bijna alle dossiers beknopt/samenvattend beschreven, waardoor niet alle informatie voorhanden is van waaruit het inzicht is gevormd.

⁶ In negen dossiers van de onderinstromers worden de ondersteuningsbehoeften niet als behoeften beschreven maar als huidig gedrag (bijvoorbeeld 'het kind wordt snel afgeleid door auditieve prikkels'). Het gedrag is niet omgezet naar een behoeften: wat heeft het kind nodig?

⁷ Algemeen/beperkte beschrijvingen zijn als volgt te typeren: de omvang van gedragsbeschrijving is beperkt (enkele zinnen), er wordt alleen een diagnose gegeven (bv. ADHD of beperkt IQ) of zelfs geen. Specifieke beschrijvingen bevatten een meer uitgebreide beschrijving gedrag, er zijn uitgebreide onderzoeksbeschrijving beschikbaar, het verband tussen de diagnose en gesignaleerde gedrag wordt beschreven, de beschrijving geeft een goed beeld van kind in de klas.

| | Overzicht | | Beschrijving gedrag | Beschrijving inzicht/integratief beeld ⁴ | Beschrijving onderwijs- en ondersteunings-behoeften ⁵ |
|----|--------------------------------|--------------------------------|--|---|---|
| | aantal bescher- mende factoren | aantal belem- merende factoren | Kwalificatie: ontbreekt, algemeen/beperkt, deels algemeen/deels specifiek, specifiek | | |
| SO | 7 | 10 | specifiek | ontbreekt | algemeen |
| SO | 0 | 5 | algemeen/beperkt | algemeen | algemeen |
| SO | 0 | 7 | algemeen/beperkt | deels algemeen/ deels specifiek | deels algemeen/ deels specifiek |
| SO | 2 | 3 | algemeen/beperkt | specifiek | algemeen |
| SO | 0 | 10 | algemeen/beperkt | specifiek | deels algemeen/ deels specifiek |
| SO | 3 | 7 | algemeen/beperkt | specifiek | deels algemeen/ deels specifiek |
| SO | 7 | 9 | algemeen/beperkt | specifiek | deels algemeen/ deels specifiek |
| SO | 4 | 8 | algemeen/beperkt | specifiek | specifiek |
| SO | 13 | 13 | specifiek | specifiek | ontbreekt (gedragsbeschrijvingen zijn niet omgezet naar behoeften) |
| SO | 9 | 12 | specifiek | specifiek | ontbreekt (gedragsbeschrijvingen zijn niet omgezet naar behoeften) |
| SO | 11 | 9 | specifiek | specifiek | ontbreekt (gedragsbeschrijvingen zijn niet omgezet naar behoeften) |
| SO | 2 | 7 | specifiek | specifiek | overwegend specifiek |
| SO | 3 | 7 | specifiek | specifiek | specifiek |

- Beschrijving inzicht: 8% ontbreekt, 8% algemeen, 8% deels algemeen/deels specifiek, 77% specifiek.
- Voor 7 van de 13 casussen (54%) geldt: Hoe specifiek het gedrag is beschreven, hoe specifiek de het inzicht is beschreven.
- Beschrijving ondersteuningsbehoeften: 23% ontbreekt, 23% algemeen, 31% deels algemeen/deels specifiek, 23% (overwegend) specifiek.
- Voor 6 van de 13 casussen (46%) geldt: Hoe specifiek het inzicht is beschreven, hoe specifiek de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften zijn beschreven.

Instromers van 4 tot 6 jaar

| | Overzicht | | Beschrijving gedrag | Beschrijving inzicht/integratief beeld ⁴ | Beschrijving onderwijs- en ondersteuningsbehoeften ⁵ |
|-----|------------------------------|------------------------------|--|---|---|
| | aantal beschermende factoren | aantal belemmerende factoren | Kwalificatie: ontbreekt, algemeen, deels algemeen/deels specifiek, specifiek | | |
| SBO | 3 | 11 | beperkt/algemeen | algemeen | algemeen |
| SBO | 1 | 10 | beperkt/algemeen | algemeen | deels algemeen/ deels specifiek |
| SBO | 9 | 26 | beperkt/algemeen | algemeen | deels algemeen/ deels specifiek |
| SBO | 2 | 16 | beperkt/algemeen | algemeen | deels algemeen/ deels specifiek |
| SBO | 3 | 20 | specifiek (beschreven bij ondersteuningsbehoeften) | deels algemeen/ deels specifiek | specifiek |

- Beschrijving inzicht: 80% algemeen, 20% deels algemeen/deels specifiek.
- Voor 4 van de 5 casussen (80%) geldt: Hoe specifiek het gedrag is beschreven, hoe specifiek de het inzicht is beschreven.
- Beschrijving ondersteuningsbehoeften: 20% algemeen, 60% deels algemeen/deels specifiek, 20% specifiek.
- Voor 1 van de 5 casussen (20%) geldt: Hoe specifiek het inzicht is beschreven, hoe specifiek de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften zijn beschreven.

| | Overzicht | | Beschrijving gedrag | Beschrijving inzicht/integratief beeld ⁴ | Beschrijving onderwijs- en ondersteuningsbehoeften ⁵ |
|----|------------------------------|------------------------------|--|--|---|
| | aantal beschermende factoren | aantal belemmerende factoren | Kwalificatie: ontbreekt, algemeen, deels algemeen/deels specifiek, specifiek | | |
| SO | 0 | 6 | beperkt/algemeen | algemeen | algemeen |
| SO | 5 | 5 | beperkt/algemeen | algemeen | specifiek |
| SO | 3 | 12 | specifiek | deels algemeen/ deels specifiek (staat verspreid in de aanvraag beschreven) | specifiek |
| SO | 2 | 15 | specifiek (veelal info uit onderzoeken, weinig info vanuit de schoolsetting) | specifiek | specifiek |

- Beschrijving inzicht: 50% algemeen, 25% deels algemeen/deels specifiek, 25% specifiek.
- Voor 3 van de 4 casussen (75%) geldt: Hoe specifiek het gedrag is beschreven, hoe specifiek de het inzicht is beschreven.
- Beschrijving ondersteuningsbehoeften: 25% algemeen, 75% specifiek.
- Voor 2 van de 4 casussen (50%) geldt: Hoe specifiek het inzicht is beschreven, hoe specifiek de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften zijn beschreven.

De relatie tussen het aantal beschermende en belemmerende factoren in het overzicht en de beschrijving van het gedrag uitgesplitst naar SBO en SO (n = 36)

| factoren in overzicht ► beschrijving gedrag ▼ | minder dan 10 totaal (SBO/SO) | 10 of meer totaal (SBO/SO) |
|--|----------------------------------|-------------------------------|
| beperkt/algemeen | 11 (7/4) | 11 (6/5) |
| specifiek | 2 (0/2) | 12 (6/6) |

Bij 23 van de 36 van de casussen (64%) is er een samenhang tussen het aantal beschermende en belemmerende factoren dat is gegeven in het overzicht en de specificiteit waarmee het gedrag is beschreven.

De relatie tussen beschermende en belemmerende factoren in het overzicht en de beschrijving van het gedrag uitgesplitst naar onderinstromers en instromers van 4 tot 6 jaar (n = 36)

| factoren in overzicht ► beschrijving gedrag ▼ | minder dan 10 totaal (onderinstroom/4-6 jaar) | 10 of meer totaal (onderinstroom/4-6 jaar) |
|--|--|---|
| beperkt/algemeen | 11 (10/1) | 11 (6/5) |
| specifiek | 2 (2/0) | 12 (9/3) |

Bij 23 van de 36 van de casussen (64%) is er een samenhang tussen het aantal beschermende en belemmerende factoren dat is gegeven in het overzicht en de specificiteit waarmee het gedrag is beschreven.

Bijlage 5 Uitwerkingen bij de verdiepte analyse: procesbespreking met ketenpartners

Gespreksronde 1: 1. Ondersteuningsprocedure en preventief handelen

Reguliere voorschool (kinderdagverblijven en peuterspeelzalen)

| | Wie | Wat | Wanneer | Evaluatie |
|---|---|---|--|--|
| Basisondersteuning in de groep | <ul style="list-style-type: none"> pedagogisch medewerkers manager | <ul style="list-style-type: none"> doelen gedifferentieerd aanbod VVE-programma | <ul style="list-style-type: none"> collegiale consultatie extra aanbod uit KIJK of Piramide | <ul style="list-style-type: none"> de hele dag door KIJK |
| Extra ondersteuning in de groep | <ul style="list-style-type: none"> pedagogisch medewerker ondersteund door collega's of experts eventueel intern begeleider | <ul style="list-style-type: none"> specifieker kindplan extra aandacht in teambespreking video interactie begeleiding bij 'kindplan' | <ul style="list-style-type: none"> 1x in de 6 weken teamoverleg (praktische kindbespreking) in ontwikkeling: overleg pedagogisch medewerkers en intern begeleiders | <ul style="list-style-type: none"> binnen het kindcentrum om de 6-8 weken betrokkenen van de groep, extra ondersteuner en ouders |
| Extra ondersteuning in de groep met personen binnen de school | <ul style="list-style-type: none"> GOO: pedagogisch coach (HBO opgeleid) pedagogisch beleidsmedewerker pedagogisch coach van buiten de locatie expertise Jeugdzorg intern begeleider | <ul style="list-style-type: none"> spraaktaal of gedrag in de groep vormen vaak een eerste signaal, dan wordt de opvoedondersteuner ingeroepen | | |
| Extra ondersteuning in de groep met personen van buiten de school | <ul style="list-style-type: none"> betrokkenen vanuit O&O opvoedondersteuner gezins- en jongerencoach consultatiebureau medewerker JGZ logopedie fysiotherapie intern begeleider Gemert-Bakel per 1-12-'17: ambulante begeleider | <ul style="list-style-type: none"> observeren en advies gericht op het vergroten van de handelingsbekwaamheid van de pedagogisch medewerker interview: opstellen gezamenlijk plan | <ul style="list-style-type: none"> bij VVE-indicatie op verzoek | <ul style="list-style-type: none"> in Someren: via de systematiek van Nulvier GOO: per kindcentrum groeien de competenties van de medewerkers? vanuit KIJK: groeien de kinderen in deze groep? |
| Ander arrangement | Kluppluz (BSO en peuters): kinderen in grijze gebied tussen MKD en regulier (multiproblematiek) worden hier geobserveerd en krijgen begeleiding en behandeling | Extra tijd op de groep | Varianten worden nu onderzocht, bv. tussenjaar tussen 4 en 5 jaar | <ul style="list-style-type: none"> in proces aanvraag TLV, wordt ingevuld samen met speciaal (basis) onderwijs eerste leerlingen kunnen terug naar het reguliere basisonderwijs |

Reguliere vroegschool

| | Wie | Wat | Wanneer | Evaluatie |
|---|--|--|--|---|
| Basisondersteuning in de groep | <ul style="list-style-type: none"> • leerkracht • onderwijsassistent | <ul style="list-style-type: none"> • leren door spel • observatie en inspelen op behoeften • aanbod vanuit leerlijnen groep 1 en 2 • leerkracht ondersteunen gericht op het versterken van het handelen van de leerkracht • kantelpunt: steeds meer ondersteuning in de groep en minder met kinderen alleen | <ul style="list-style-type: none"> • de hele dag door, gepland en ongepland • tijdig signaleren bv. m.b.v. signaleringslijsten (Logo of huiselijk geweld) • goede keuzes maken t.a.v. preventief handelen vs. kinderen de tijd geven • opschaling in niveau verschilt per leerkracht o.b.v. ervaren handelingsverlegenheid | <ul style="list-style-type: none"> • continu proces van observeren, signaleren, handelen, evalueren en aanpassen met alle betrokkenen • volgsysteem van de school, bv. KIJK • gesprek met verslag • tussen leerkracht en ouders, gepland en ongepland (vanuit behoefte) |
| Extra ondersteuning in de groep | | | | |
| Extra ondersteuning in de groep met personen binnen de school | <ul style="list-style-type: none"> • intern begeleider • expertisenetwerk • orthopedagogisch didactisch centrum • consultatieve leerlingbegeleiding structureel of op afroep • expertpool • GGD/schoolarts | <ul style="list-style-type: none"> • houdt overzicht, helicopterview en coacht | | Zie hierboven + <ul style="list-style-type: none"> • intern begeleider • experts/ specialist |
| Extra ondersteuning in de groep met personen van buiten de school | <ul style="list-style-type: none"> • GGD/schoolarts • logopedist • arrangement Taalbrug • SSOE • Zuiderbos • CMD/ CIA/ O&O • berkenschutse • De Mikkell • SNOZ | <ul style="list-style-type: none"> • Vooral gericht op versterken handelen van de leerkracht, maar ook werken met kinderen • vroeghulp | | Zie hierboven + <ul style="list-style-type: none"> • extern betrokkenen • experts • eventueel Leerplicht |
| Ander arrangement | Speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs eventueel samen met basisschool | | Niet als definitieve plaatsing, terug-plaatsingsmogelijkheden of een combinatie of tijdelijke plaatsing | Zie hierboven + <ul style="list-style-type: none"> • directeur • bovenschools |

Voorschool met extra ondersteuning (bv. medisch kinderdagverblijf (MKD) of kinderdagcentrum (KDC))

| | Wie | Wat | Wanneer | Evaluatie |
|---|--|---|-----------|---|
| Basisondersteuning in de groep | <ul style="list-style-type: none"> • KDC: 2 begeleiders per groep per dag, 9 kinderen • MKD pedagogisch medewerker + leerkracht samen een groep • leerkracht en onderwijsassistent voor groep van 12-14 leerlingen • zorgcoördinator | <ul style="list-style-type: none"> • aanbod in een schoolse setting • leerlijn motoriek • verbreding spel • taalontwikkeling REC 2 • aanbod bij diverse problematieken: taal, hogere intelligentie, gedrag, thuis/omgeving, ... • zorgcoördinator onderhoudt contact met ouders | dagelijks | <ul style="list-style-type: none"> • route bij ieder kind: observeren (10-12 weken), evalueren (6 maanden), eindevaluatie (afsluiting) • KDC: 2x per jaar overleg met ouders over zorgplan. Indien nodig vaker contact • rapportage • multidisciplinair overleg (MDO) • intern overleg over resultaten |
| Extra ondersteuning in de groep | <ul style="list-style-type: none"> • leerkracht • ergotherapeut • fysiotherapeut • remedial teacher • intern begeleider • logopedist • kinderarts • speltherapeut • Idris | <ul style="list-style-type: none"> • KDC: groepslesjes logopedist, ergotherapeut, bewegingstherapeut, muziektherapeut of beeldend therapeut • 'meekijken' of behandeling | dagelijks | <ul style="list-style-type: none"> • intern overleg • overleg met intern begeleider • MDO met ouders |
| Extra ondersteuning in de groep met personen binnen de school | <ul style="list-style-type: none"> • ergotherapeut • fysiotherapeut • intern begeleider • logopedist • schoolverpleegkundige • maatschappelijk werk • KDC: Praktische Pedagogische Gezinsbegeleiding • Praktische thuishulp • intern begeleider • DMG • Sherborne | <ul style="list-style-type: none"> • groepslogopedie • groepsergotherapie • behandeling van therapeuten • ouders in de groep (of thuis) | | <ul style="list-style-type: none"> • KDC: 6 wekelijks overleg met gedragsdeskundige, logopedist en ergotherapeut • MDO-overleg • via de intern zorgstructuur |
| Extra ondersteuning in de groep met personen van buiten de school | <ul style="list-style-type: none"> • Visio • Kentalis • ORO • Bartimeus • thuisbegeleiding • Zuidzorg • orthopedagoog • ouders • andere externen: lijntjes met wie wat nodig is • CMD plusteam Geldrop | <ul style="list-style-type: none"> • therapie of aanbod buiten de groep • scholing | | <ul style="list-style-type: none"> • KDC: jaarlijks overleg over kinderen die naar school gaan met samenwerkingsverband, orthopedagoge SBO en ZML • overleg over doorstroom met alle omliggende schoolbesturen SBO-SO • MDO zorgteam/overleg |

Speciaal basisonderwijs

| | Wie | Wat | Wanneer | Evaluatie |
|---|--|--|--|--|
| Basisondersteuning in de groep | <ul style="list-style-type: none"> leerkracht onderwijsassistent ondersteuner Toermalijn 2 personen op een groep van 14 leerlingen | <ul style="list-style-type: none"> taak-werkhouding versterken taal leren in interactie beschreven in groepsplan standaard aangeboden schoolmaatschappelijk werk | doorlopend | <ul style="list-style-type: none"> halfjaarlijkse triadebespreking (met ouders) huisbezoek tussentijds contact tussen leerkracht, zorgcoördinator en ouders ontwikkelgesprek aan begin schooljaar 2x rapportgesprek met ouders (met nadruk op ontwikkeling binnen KIJK-lijnen) 1x per jaar tussenevaluatie groepsbespreking voor alle kinderen 2x per week intervisie met het hele team of in groepjes: afspraken = vertaling naar preventief aanbod intern begeleider vraagt terug hoe het gaat verslag via leerlingvolgsysteem |
| Extra ondersteuning in de groep | | | | |
| Extra ondersteuning in de groep met personen binnen de school | <ul style="list-style-type: none"> gedragsdeskundige dramadocent logopedist spelbegeleiding leerkrachtondersteuner schoolmaatschappelijk werk | <ul style="list-style-type: none"> logopedisten 2x per week 30 minuten met leerkracht taal legt de koppeling naar zorg thuis | <ul style="list-style-type: none"> tussen de 5/6 tot 10 x per jaar vanuit CvB | <ul style="list-style-type: none"> gesprek met logopedist CvB (= o.a. GGD, ouders, logopedist, experts, expertisenetwerk) |
| Extra ondersteuning in de groep met personen van buiten de school | <ul style="list-style-type: none"> ambulant begeleider Taalbrug ergotherapeut mytyschool kinderfysiotherapie JIBB: gymles logopedie Cook in de groep | <ul style="list-style-type: none"> taalkring of taalklas observeren, (groeps)adviezen individuele begeleiding sensomotorische training in onderbouwgroepen logopedie groepslessen kindprogramma met fysiotherapie en logopedie | <ul style="list-style-type: none"> bij indicatie cluster 2 60 minuten per week | <ul style="list-style-type: none"> met extern zorgteam, MDO of COB groot overleg met ondersteuners binnen en buiten de school (komt steeds meer voor) bij individuele begeleiding bij het start, midden en eind van de therapie sensomotorische training: na elke 9 behandelingen met adoptievoorzieningen |
| Ander arrangement | <ul style="list-style-type: none"> externe logopedie naschoolse behandeling (Idris en TED de Boog) behandeling Herlaarhof logeerweekend speltherapie fysiotherapie opvoedondersteuner | Therapie of aanbod buiten de groep | | <ul style="list-style-type: none"> veel MDO met contactpersonen MDO situatieafhankelijk (1x per week tot 1x per half jaar) |

Gespreksronde 1: 2. Waarover tevreden/ wat veranderen?

Reguliere voorschool (kinderdagverblijven en peuterspeelzalen)

| |
|--|
| Waar ben je tevreden over |
| <ul style="list-style-type: none">• Ouders kiezen al op jonge leeftijd voor de school en daarmee de voorschool. Veel doorstroom binnen een organisatie (kindcentrumgedachte) versterkt de doorgaande zorglijn• Preventief handelen• Met veel partners wordt goed samengewerkt met het consultatiebureau als spil + logopedie• Someren: de logopediescreening in groep 1 en 2. Logopedie is terug (op maat) in de groepen (ook vanuit orthopedagogisch didactisch centrum (OPDC)) |
| Wat zou je veranderd willen zien? |
| <ul style="list-style-type: none">• Specifiekere ondersteuningsprofielen, zodat de voorschool gericht kan doorverwijzen en de keuze op inhoud goed mogelijk is• Het systeem van samenwerken tussen gezin-school-zorg-kinderopvang versterken via een zorgadviesteam (ZAT) van 0 tot 12 jaar• De doorgaande lijn tussen grotere locaties en meerdere vervolgparters• Expertise op het consultatiebureau versterken, daardoor een scherpere diagnose en suggesties voor aanbod (je bent nu afhankelijk van de opvoedondersteuner voor het stellen van een indicatie en deze ontwikkelt zich meer van specialist naar generalist)• De privacywet belemmert de afstemming tussen voorschool en zorgaanbieder. De casemanager/opvoedondersteuner kan zo geen regie houden. Daardoor kan de zorg een periode wegvallen wat ervoor zorgt dat gezinnen ontmoedigd raken en niet meer willen. Wie is verantwoordelijk?• De communicatie terug van het (speciaal)basisonderwijs naar de kinderopvang: heeft het aanbod gewerkt?• Als er geen kindcentrum is: de afstemming tussen de intern begeleider van een school en de pedagogisch coach. Doel: samenwerken en expertise delen (bv. de Raagten of 't Einder). De groepsindeling is daardoor beter te maken• Deskundigheidsbevordering over het jonge kind bij intern begeleiders van kindcentra• De bestuurlijke samenwerking tussen kinderopvang- en schoolbesturen richten op het belang van het kind in plaats van het belang van de organisatie. Dit kan ook gelden voor twee scholen binnen een stichting• De rol van de gemeente bij beleid dat gericht is op de toekomst en op preventief handelen: voor alle kinderen een goede doorgaande lijn in de ontwikkeling (ook voor kinderen die naar gastoudergezinnen gaan)• De duur van het onderzoek is te lang of er is onvoldoende ruimte op de plek waar een passend arrangement is. Kinderen zitten daardoor tijdelijk op de verkeerde plek. Dat was ongeveer een half jaar, is nu ongeveer een jaar |

Voorschool met extra ondersteuning (bv. medisch kinderdagverblijf (MKD) of kinderdagcentrum (KDC))

| |
|--|
| Waar ben je tevreden over |
| <ul style="list-style-type: none">• KDC en MKD bieden intensieve basiszorg• Vergroten van leerkrachtvaardigheden via impuls gelden (Eenbes)• De pilot onderwijs-zorg (SBO en Idris)• Bij alle kinderen wordt geobserveerd vanuit verschillende settings om goed in te kunnen schatten welke plek passend is• Binnen het MKD werken de leerkracht en pedagoog samen op de groep |

| |
|-----------------------------------|
| Wat zou je veranderd willen zien? |
|-----------------------------------|

- Hoe kan tijd vrijgemaakt worden voor observatie en aansluiten overleg wat noodzakelijk is voor goede plaatsing
- Een deel van de impuls gelden is nodig voor het structureel inzetten van ondersteuners
- Verder uitbouwen van de pilot onderwijs-zorg (SBO en Idris)
- Samenwerken met andere partners, elkaars expertise benutten en vergroten
- Expertise MKD verbreden naar S(B)O via intensieve samenwerking
- Evaluatie tussen verwijzende en plaatsende triadepartner is belangrijk om van elkaar te leren. Nu gebeurt dit vrijblijvend. Maak dit structureel en zorg voor tijd hiervoor
- Terugkoppeling naar elkaar blijft belangrijk: is het kind terecht gekomen op de juiste plek?

Reguliere vroegschool

Waar ben je tevreden over

- Het proces waardoor we elkaar leren kennen en leren van elkaar
- De doorgaande lijn die ontstaat door te werken vanuit één organisatie 'kindcentrum'
- Het betrekken van ouders in hun zoektocht naar een juiste school lukt beter wanneer het kinderdagverblijf in hetzelfde gebouw als de school zit

Wat zou je veranderd willen zien?

- Leren van elkaar
- Elkaar nog beter leren kennen (ook inhoud)
- Weten van elkaar wat voorschools gebeurt en wat vroegschool
- Het kind centraal en niet de organisatie (dus de gelden laten aansluiten bij de ondersteuningsbehoeften van het kind)
- Dezelfde taal gaan spreken over de ontwikkeling van het kind
- De overstap van voor- naar vroegschool is groot (voorschool: kleinere groep, niet dagelijks naartoe en meer begeleiders op één groep)
- De grens bij 4 jaar zorgt niet voor een geleidelijke overgang van voor- naar vroegschool (leerplicht pas met 5 jaar)
- Ouderbetrokkenheid
- Ouders en school tijdig betrekken bij de zoektocht naar de juiste school
- Het is belangrijk om bij de aanmelding voldoende informatie te hebben over een kind om het goed te kunnen plaatsen

Vroegschool speciaal (basis) onderwijs

Waar ben je tevreden over

- Het oppakken van onderzoek vanuit de eerste lijn (huisarts)
- In aansluiting op de toename van het aantal Poolse kinderen is een Poolse onderzoeker aangesteld
- Gezamenlijk overleg met KDC Binderen
- Er vindt altijd een warme overdracht tussen het MKD en vervolgonderwijs plaats: er wordt door het SBO geobserveerd in het MKD voor de triade en er is snel telefonisch contact tussen de leerkracht en het MKD
- Meer leerkrachten hebben een onderzoekende houding
- Bij twijfel is er meer contact tussen het SBO en MKD

Wat zou je veranderd willen zien?

- Structureler aanbod bij complexe ondersteuningsvragen, zoals bv. syndromen

- Het regelen van tolken
- Het afhouden van onderzoek in de tweede lijn via de opvoedondersteuner
- Het systeem: scholen houden het lang vol met leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften en dan is er 'ineens' een spoedaanmelding
- De hulp die wordt geboden vanuit het MKD stopt op school (ambulante begeleiding)
- Hoe vinden ouders de weg van VVE of Kentalis naar een passende voorziening?
- Meer aansluiting rondom gedragsvragen bij het jonge kind
- Arrangementen die buiten het aanbod van de Taalbrug vallen (complexere vragen dan alleen taal)

Gespreksronde 1: 3. Zorg- en ondersteuningsaanbieders waar gebruik van wordt gemaakt

| Reguliere voor- en vroegschool | Voorschool met extra ondersteuning en S(B)O |
|---|--|
| algemeen | |
| Expertisenetwerk Gemeente Orthopedagogisch didactisch centrum | Combinatie Jeugdzorg Gemeente (plusteam, JRK-groepen) GGD Idris JeugdhulpXtra Kluppluz Leger des heils LEV-groep (trainingen en ondersteuning) Herlaarhof Levensatelier Praktijkondersteuner/ huisarts PVP (particuliere praktijk) Zorgboerderijen Kruidenhoeve, Uniek, d'n Hoef |
| gedrag/ sociaal emotioneel | |
| Herlaarhof speciaal basisonderwijs SO Zuiderbos (voorheen De Zwengel) | Autisme steunpunt Blixembosch Peuterwerk en peuterspeelzaal Pinokkio Speltherapeut Stichting Speciaal Onderwijs Eindhoven (REC 2 en 3) |
| gezin | |
| JG-coach Veilig thuis Opvoedondersteuners Consultatiebureau | Centrum voor Jeugd en Gezin Gezins- en jongerencoach |
| leren | |
| BCO Onderwijsadvies Expertisecentra Orthopedagogisch didactisch centrum Stichting Speciaal Onderwijs Eindhoven | Ambulante dienst basisscholen BCO Onderwijsadvies KDC Binderen Lunetzorg Mytyschool ORO (laag IQ) Combinatie Jeugdzorg (iets hogere IQ's) |
| motoriek | |
| Fysiotherapeut Stichting Speciaal Onderwijs Eindhoven | Ergotherapeut Fysiotherapeut Sensomotorisch therapeut |
| spraak/taal en gehoor | |
| JGZ/GGD Kentalis Libra Logopedie Orthopedagogisch didactisch centrum GOO Taalbrug | Kentalis Logopedie Taalbrug REC |
| visus | |
| Bartimeus Grave JGZ/GGD Visio | Bartimeus Visio |

Gespreksronde 1: 4. Hoe kent men de partners binnen het samenwerkingsverband?

Voor iedere school kon op een apart blad de typering worden gegeven van de ondersteuningsbehoeften waarvoor de professional kinderen doorstuurt naar die school. Voor reguliere basisscholen kon dat worden aangegeven op een blad voor het bestuur (bv. 'Basisscholen Qliq Primair' of 'Kindcentra GOO').

Vroegbehandeling

| | |
|-------------------------------|--|
| KDC Binderen: | Zware ontwikkelingsachterstand, verstandelijke beperkingen |
| MKD de Mikkell: | Observatie, op indicatie: gedrag en/of spraak-taal |
| Kentalis: | Op indicatie: spraak-taal |
| Vorbereidingsgroep Lunetzorg: | vertraagde leerontwikkeling in combinatie met gezondheid |
| Pinokkio: | - |
| MKD Tomteboe: | Gedrag, spraak-taal |

Reguliere basisscholen

| | |
|--------------------------------|---|
| Basisscholen Eenbes: | Terugplaatsing naar één basisschool (2), leerling ochtend SBO, middag basisschool |
| Basisscholen de Kempen: | - |
| Basisscholen OOG: | - |
| Basisscholen PlatOO: | Expertise Down, excellentiebrigade |
| Basisscholen Prodass: | Leonardo onderwijs, NT2 onderwijs (Diamant, Piramide, 't Lover), school met kleinere groepen (bv. de Diamant) |
| Basisscholen Qliq: | Mondomijn, integratieklas (Odulfus), NT2 |
| Kindcentra GOO: | - |
| Nutsbasisscholen Geldrop: | - |
| Openbare basisscholen Helmond: | - |
| Overige basisscholen: | - |

Speciaal basisonderwijs

| | |
|-------------------------------|---|
| De Brigantijn: | 'leerbare kinderen': vaak een combinatie van gedrag, concentratie, taal, kleine groep |
| Burgemeester v.d. Puttschool: | - |
| Petrus Donders: | - |
| De Toermalijn: | - |

Speciaal onderwijs

| | |
|------------------------|---|
| Alloysiusstichting: | Gedragsproblemen (ADHD, ASS), overprikkeling, VSO |
| Antoon van Dijkschool: | ZML, syndroom van Down, expertise SSOE, kinderen met een lager IQ of speciale hulpvraag (bv. ASS) die een kleinere groep nodig hebben |
| Berkenschutse: | LWoe/ langdurig ziek, epilepsie, speciale neurologische problemen, collegiale consultatie |
| Emiliusschool: | meervoudige beperking met een 'lager' niveau |
| Mytyschool: | SSOE (onderdeel externe dienst), LZ, motoriek/ fysieke beperking |
| Zuiderbos: | Kinderen met hulpvraag behandeling (middag) en onderwijs (sbo), gekoppeld aan onderzoek Herlaarhof, gedrag, overprikkeling, crisisplek samenwerkingsverband |

Gespreksronde 2: Resultaten bespreking stellingen

Het huidige triadeproces in de voor- en vroegschool volstaat om tijdig tot passende arrangementen te komen.

De meningen hierover zijn verdeeld, deels doordat het triadeproces overall anders loopt.

- MKD: bij aanmelding schrijven wij een aanvraag TLV.
- SO Berkenschutse: vanuit vroegbehandeling komen ouders op advies van voorschoolse partner oriënteren, kijken of het een passende setting is, dan onderbouwen we samen de aanvraag TLV. De voorschool, bijvoorbeeld het MKD, heeft goede informatie die helpt de onderwijsbehoeften op papier te zetten.
- SBO: bij plaatsing vanuit het MKD wij gaan in gesprek met het MKD, komen zelf observeren, de IB'ers zijn echt betrokken in het proces. We kijken daarbij naar kansen, wat is beste oplossing voor dit kind. Soms komt er een derde partij bij. Ook de voorinformatie vanuit KDC is duidelijk. We adviseren op onderwijsbehoeften om keuze ontvangende partner open te houden. Waar het fout kan gaan met deze aanpak: als basisscholen vinden dat ze de leerling kunnen helpen, maar dat eigenlijk niet kunnen, ouders met een eigen voorstel voor een basisschool komen of als het MKD ouders een gericht advies geeft (wat overigens niet de bedoeling is).
- Bij plaatsing vanuit de reguliere voorschool moet het SBO heel erg de procedure leiden en toelichten aan voorschool. De onderbouwing voor de aanvraag vanuit de reguliere voorschool is doorgaans onvoldoende. In dat geval verwijzen we ook naar SWV. We kunnen in overleg met de reguliere voorschool wel een passend arrangement voorstellen.
- Peuterspeelzalen: wij missen een heleboel mogelijkheden die we wel nodig hebben. In het verleden hadden we rechtstreeks contact met het SBO, dat is nu niet meer het geval. Het meest eenvoudige is het als een kind al is aangemeld op school, die kan dan helpen. Of als er al eerder een verwijzing is geweest, dan loopt het proces soepeler. Anders moeten we overleggen met het consultatiebureau. Op peuterspeelzalen maar beperkt een orthopedagoog beschikbaar. Die is nodig om te bepalen wat extra nodig is. Onze voorinformatie is vaak onvoldoende. Zijn de observaties goed en op juiste moment uitgevoerd om echt goed de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften te bepalen? Als je de vraag bij Jeugdzorg legt, dan nemen zijn het over. De opvoedondersteuner kan pas handelen als de ouder met een vraag is gekomen, maar is wel betrokken. Een VVE-indicatie betekent dan ook niet direct extra zorg: de ouder moet een vraag hebben.
- Het is fijn als er een opvoedondersteuner betrokken is. Zij weten niet altijd de weg, gaan bijvoorbeeld aanvraag doen voor nader onderzoek. Dat is jammer, want dat kunnen we zelf ook. Als de opvoedondersteuner ander idee heeft over de te volgen procedure of de benodigde zorg, dan vertraagt dat het proces en moet er weer opnieuw met ouders afgestemd worden. De opvoedondersteuner heeft veel cases, daardoor treedt vertraging op.
- De deskundigheid bij kinderdagverblijven en peuterspeelzalen om preventievere werken mag worden vergroot, we missen een stukje doorzettingskracht.
- Je mist de kinderen die niet in zorg zijn, die zijn nergens zichtbaar. Het consultatiebureau heeft de kinderen op de kinderdagverblijven en peuterspeelzalen goed in beeld, maar ook dat kan nog verbeterd worden. De school mist het contact met het consultatiebureau. Dat moet via school of ouders lopen en dan is het vaak al laat om onderwijsbehoeften nog goed te kunnen bepalen.
- Er komen meer aanmeldingen vanuit de kinderdagverblijven.
- Er zijn ook veel verschillen per gemeente. De grote lijn is echter: vragen komen terecht bij Centrum Jeugd en Gezin.
- Als er geen korte lijnen zijn met de organisatie waarmee je van doen hebt ben je veel tijd kwijt met bellen om iedereen betrokken te houden. Eén contactpersoon zou fijn zijn.
- Het is belangrijk om zicht te hebben op wat andere settings kunnen bieden. Bijvoorbeeld voor een leerling op het SBO. Wanneer kan deze leerling naar het reguliere onderwijs? Antwoord kan nu niet gegeven worden, omdat er onvoldoende zicht is op wat een reguliere basisschool kan bieden. Partners weten niet altijd goed van elkaar wat ze wel/niet kunnen.

Eerste oplossingen die worden genoemd:

- Er komt nu een systeem waarin alle triadepartners onderwijs of zorg kunnen inloggen.
- Peuterwerk Someren: Nu draait er voor het 1e jaar een pilot om het stukje dat we missen in huis te hebben. Zo blijft het initiatief bij de peuterspeelzaal en kun je snel schakelen. Dat moet ook, omdat je peuter maar twee jaar in huis hebt.
- Gesubsidieerd door gemeenten kan er verlenging zijn van de periode op de peuterspeelzalen om in die periode de ondersteunings- en onderwijsbehoeften beter in beeld te brengen. Voor ouders is het financieel aantrekkelijker om hun kind naar school te laten gaan.

Door een onafhankelijke partner kritisch mee te laten kijken gedurende het triadeproces worden meer invullingen van arrangementen (preventief, lichte of extra ondersteuning) overwogen.

- Er is heel veel vertrouwen in de betrokken partners. Als er aan de bel wordt getrokken, zijn de betrokken professionals kundig. Het probleem is eerder dat er te laat aan de bel getrokken wordt.
- Voor een goed resultaat is het van belang is dat de relevante partners om tafel zetten. Ouders, hulpverlening, school, SBO of SO. Tegenwoordig zitten vaker SBO en SO vaker samen aan tafel bij een aanvraag TLV. In dat geval gaat het kind naar het SBO als zij aangeven dat zij de juiste ondersteuning kunnen bieden, anders naar gaat het kind naar het SO. De keuze wordt gezamenlijk in het gesprek gemaakt, anders beslissen de ouders.

Preventief aanbod:

- Mensen uit het basisonderwijs geven aan in de voorschoolse fase zelden betrokken te worden, dus het eerder starten met het triadeproces heeft weinig zin. Een alternatief voorstel: het preventief werken versterken door kennis van het basisonderwijs naar de voorschool te brengen en op basis daarvan het perspectief te schetsen rond 3 jaar. Kundige pedagogisch medewerkers kunnen de 20% peuters waar iets extra's voor nodig is signaleren, maar dan volgt de route naar het consultatiebureau. Die geven aan het kind te kort te zien. In kindcentra is onderwijs nauwer betrokken. Anders staan er meer schotten. De opvoedondersteuner en het consultatiebureau zijn heel belangrijk voor pedagogisch medewerkers.
- Het is belangrijk om een kind in de voorschool al goed in kaart te brengen, zodat er tijdig een goed arrangement ingezet kan worden. Of een kind al jong in beeld hebben vanuit een specifieke opdracht.

Belemmeringen bij het komen tot preventief aanbod:

- Systeemproblematiek is er al 4 jaar. Daarbij is de vraag minder wat er moet gebeuren, maar meer wie signaleert het probleem wel of niet en pakt door?
- Het signaleringsproces vraagt tijd: eerst signaleer je op de groep, dan laat je iemand intern meekijken, dan moet er een signaal naar Jeugdzorg. Als je dan stap extra mag maken ben je er.
- In dat proces kunnen ouders van verschillende professionals verschillende signalen krijgen, bijvoorbeeld dat er niks aan de hand is.
- Het acceptatieproces van ouders is belangrijk. De peuterspeelzaal is vaak de eerste die signaleert. Voordat ouders zien wat zij daar zien, dat duurt even. Ouders kunnen daarbij de houding hebben: eerst maar eens naar school en dan verder kijken. Als ouders al vroeg in besprekingen worden meegenomen verloopt het traject soepeler. Dit vraagt wel wat van de gespreksvaardigheden van de pedagogisch medewerkers.
- Bij zorgleerlingen is het dus van belang vroegtijdig in gesprek te gaan met ouders. Op het SBO voert men heel andere gesprekken met ouders die jong starten (dan ligt de focus vaak op: wat heeft mijn kind nodig), dan met ouders van oudere kinderen.
- Wanneer onderzoek nodig is duurt dat vaak lang, daarvoor zijn wachtlijsten. Dan volgt de aanmelding, ook daarvoor is regelmatig een wachtlijst. Je bent vaak een jaar kwijt voor je kinderen vanuit de kinderopvang ergens geplaatst hebt.
- Peuterspeelzalen schakelen hulp in, maar dat is niet voldoende.
- Het MKD krijgt kinderen laat, in de periode tot uitstroom naar het onderwijs kunnen ze niet veel meer doen.

- Gemeente: we missen iets in de voorschoolse periode, wat is in de voorschool een goed traject, wat kunnen we lokaal doen om kind goed op te vangen? Antwoord: het MKD op locatie inzetten.

Onafhankelijke partner:

- Soms wordt het samenwerkingsverband als onafhankelijke partner gevraagd, bijvoorbeeld als ouders geen TLV wilden aanvragen.
- Een onderzoekend bureau of het samenwerkingsverband kunnen als onafhankelijke partner optreden. Ook als ouders aanmelden bij een basisschool en die basisschool geeft aan dat het kind beter op de plek zou zijn op een SBO. Vraag is dan of het samenwerkingsverband echt onafhankelijk is. Vanuit het samenwerkingsverband wordt uiteindelijk de TLV goedgekeurd. Zij hebben een belang als er de opdracht ligt de instroom naar het S(B)O te beperken. Reactie vanuit het samenwerkingsverband: niet het geld, maar het belang van de kinderen staat voorop.
- Het consultatiebureau en de GGD hebben informatie, zij moeten als 'onafhankelijke partner' hun rol pakken. De vraag is of ze dat altijd kunnen, het komt niet altijd tot goede informatieoverdracht. Interessant is andersom: hoe functioneert een kind na x jaar

Eerste oplossingen die worden genoemd:

- Er is een orthopedagoog aangenomen als aanspreekpunt voor locaties en het versterken van de koppeling naar scholen bij stichting GOO. Dat is niet te betalen vanuit de kinderdagverblijven. Ook op Nulvier in Someren worden orthopedagogen ingezet. Zij richten zich op coaching, daardoor wordt er vroeger op casussen ingestoken.
- In je voorwaarden van aanname op de basisschool opnemen dat je informatie van de voorschoolse periode moet ontvangen. Als ouders aanmelden en dit niet opleveren, kunnen ze aangesproken worden op in gebreke blijven.

Wat ontbreekt in de huidige systematiek of huidige aanbod om aan het (zeer) jonge kind binnen de reguliere setting extra ondersteuning te bieden?

- Peuterspeelzalen geven aan dat peuters zich vanaf 3 jaar nog veel kunnen ontwikkelen. Voor 80% van de peuters verloopt de ontwikkeling zoals verwacht mag worden, voor 20% van de peuters is wat extra's nodig. Die 20% moet goed in beeld zijn en met de ouders van die 20% moet goed gecommuniceerd worden.
- Vanuit kennis met elkaar kijken naar wat nodig is. Dat zou eerder moeten gebeuren. Dan krijg je ouders makkelijker mee, omdat verwachtingen gemanaged kunnen worden. Hun acceptatieproces verloopt daardoor beter.
- Tijdig de juiste ondersteuning of zorg bieden, nog voor er sprake is van een TLV aanvraag.
- Er is een enorm verschil tussen grotere en kleinere kinderdagverblijven in kennis. Wettelijk moet er een observatiesysteem zijn, maar is dat er altijd? De GGD komt maar een keer per jaar kijken in welke mate de kwaliteit op orde is. De gemeente kan via de subsidievoorwaarden van de kinderdagverblijven een rol spelen in het op orde krijgen hiervan.
- Niemand heeft in de voorschool de regie. Het advies van het consultatiebureau is vrijblijvend. Met de jongerencoach als regisseur zijn positieve ervaringen.
- De opvoedondersteuner kan wel iets, maar wie kaart het aan? Het consultatiebureau is daarin leidend. Bij een signaal zijn zij er verantwoordelijk voor dat er snel een afspraak en huisbezoek komen. Dan kan er geobserveerd worden. Het maakt uit of het signaal het 1e of volgende kind betreft. Bij een volgend kind is er al meer bekend
- Vaak wordt de peuterspeelzaal of het VVE-aanbod daar gezien als het extra ondersteuningsaanbod. Naast het vve-aanbod is het goed een uitbreiding in uren te doen voor kinderen die tussen het MKD en SO zitten. Jeugdzorg blijft daarbij meekijken. Geef zo begeleiding zo dicht mogelijk bij huis vorm.
- Kan gericht ingezet worden met het perspectief op de langere termijn en systeemproblematiek: één gezin, één kind, één plan. Is er daarvoor voldoende expertise?

- Vanuit de Jeugdhulp zou een verbeterplan gemaakt moeten worden gericht op de groep kinderen die 'er tussenin vallen': ze passen niet duidelijk op een MKD of bij Kentalis, maar ze redden het ook niet in op de reguliere voorschool. Ze hebben gemixte kenmerken: taalproblemen en complexe thuissituaties. Er zijn steeds meer van deze kinderen of we zien ze beter. Voor deze kinderen wordt plaatsing op het SBO en SO aangevraagd. Deze multiproblematiek is zo veelomvattend, dat expertise op meerdere lijnen ontbreekt.
- Flexibilisering rond de 4 jaar.
- De zorgplicht van het onderwijs is geheel bindend. Vanuit het overeengekomen arrangement wordt extra geld ingezet.
- Doubleren op onderbouw gebeurt goed en verantwoord, de onderwijsbehoeften zijn leidend.
- Vanuit het basisonderwijs kent men de zorgpakketten voor 2-4 jarigen niet goed. Veel gezinsondersteuning?
- Het is belangrijk om zicht te hebben op wat de gemeente te bieden heeft en hoe de route er naartoe is.
- Er zijn verschillen in verwijzingen tussen scholen, ook binnen het openbaar onderwijs. Besturen met SBO verwijzen eerder dan openbaar.

Eerste oplossingen die genoemd worden:

- Binnen Kluppluz (Gemert-Bakel) is er expertise, een ambulant begeleider die preventief meekijkt. Hij/zij vormt een bekend gezicht. Bij grotere vragen kan een kind een plaats krijgen in een observatiegroep om zo ondersteunings- of onderwijsbehoeften te bepalen.
- De ontwikkeling van kindcentra zorgt ervoor dat expertise van onderwijs naar opvang en omgekeerd over wordt gebracht om zo preventiever te werken. Het kind komt centraler te staan. De lijn met de school is er dan al, dat versoepelt het proces van arrangeren. De lijn van kijken naar kinderen wordt versterkt. Er wordt één taal gesproken. Professionals vinden het prettig van elkaar te leren en het versterkt het gevoel van gelijkwaardigheid tussen medewerkers van voor- en basisschool.
- Een 'zuiver' overlegmoment op jonge leeftijd. Integrale vroeghulp was zo'n overleg. Hiermee wordt een pilot binnen Helmond en Laarbeek gestart. Het is van belang dat met alle betrokkenen te kunnen beslissen over passende ondersteuning. Daarvoor zou een mandaat gegeven moeten worden: dat mensen in het overleg keuzes mogen maken en beslissingen mogen nemen.

Het aanbod vanuit het zorgpalet van Jeugdhulp volstaat voor het jonge kind met extra ondersteuningsbehoeften.

Wat zijn kansen om de inzet van Jeugdhulp te optimaliseren?

- Overall zitten indicaties achter die je niet zo makkelijk krijgt. Als je eenmaal een indicatie hebt, dan is er voldoende aanbod. De plekken zijn vol, maar inhoudelijk is de hulp er wel.
- Per kind steeds goed nagaan of het thuis nabije ondersteuning kan krijgen (bijv. voor ondersteuningsbehoeften op het gebied van visus niet naar Nijmegen.)
- Het zou goed zijn als reguliere instelling ook beter op de hoogte zijn van de mogelijkheden binnen het zorgpalet.
- Bij ouders is er behoefte aan iemand die het overzicht heeft. Als je goed doorvraagt bij ouders krijg je een beter beeld en de ouders voelen zich gehoord. Kennis van de mogelijkheden helpt daarbij.
- Jeugdhulp heeft geen zicht op wat er in het onderwijs gebeurt.

De uitwerking van de hulpvraag en ondersteunings-/ onderwijsbehoeften op het formulier voor de TLV aanvraag volstaan om tot een passend arrangement te komen

Ja, met een TLV kom je goed tot passend arrangement:

- De TLV is alleen het contract. Voorwerk en triadegesprekken zijn van belang. Observatie en warme overdracht. Zien waar het kind vandaan komt. het formulier van de TLV is het formele stuk dat achteraf moet.
- TLV's zijn vaak geformuleerd in algemenere termen, daarvan zou je kunnen denken dat de verwijzende partner het ook zelf kan. Hulpverslagen en dergelijke zijn informatiever. De TLV mag wel korter.

- Er staan een aantal waardevolle zaken op de TLV. Het geeft je een beeld van wat nodig is.
- We hebben het kind goed in beeld: een ontwikkelingsperspectief omvat veel meer dan TLV, geeft meer informatie over het kind. Daarnaast is er is nog een dossier met informatie vanuit gesprekken en toetsen.

Dit kan beter:

- Ik mis de sociale kaart als bijlage bij het ontwikkelingsperspectief. Hiermee kan ik de gaten in de hulpverlening zien.
- Goed als het aanbod scherper in beeld komt. De IB'er speelt in de afwegingen daarover een belangrijke rol in.
- De opdrachtformulering aan het SBO is vaak heel magertjes, maar het is ook lastig om daarin specifiek te zijn voor het jonge kind.
- Kentalis nadrukkelijker betrekken in het formuleren van het aanbod.
- Voor een niet-onderwijsinstelling is het lastig om het goed in te vullen. Bij ons is het kind niet vastgelopen, want we geven geen onderwijs.
- Het formulier is ingericht op onderwijs. Misschien is het te splitsen in onderwijs en zorg of voor voorschool en onderwijs. Bijvoorbeeld de vraag over terugplaatsing is niet aan de orde, je zou dus stukken kunnen overslaan.
- Je bent zo gewend met het kind te werken, dat je dat wat je doet niet meer speciaal vindt. Als basisschool is het daarom belangrijk dichtbij te blijven om zo te leren van elkaars handelen.
- Op de aanvraag-TLV mag meer ruimte komen voor zorg, zeker voor plaatsingen vanuit de voorschool. dat kan helpen om ouders mee te krijgen.
- De lijnen met de reguliere basisschool kort houden in belang van het kind, zowel formeel als informeel. Vaak is het na plaatsing voor de reguliere school klaar. Een onafhankelijk iemand kan vanuit een verbindende intentie mee blijven kijken, maar dat betreft praktisch gezien veel kinderen. Mogelijk iemand vanuit een expertisecentrum of het samenwerkingsverband.
- Het begint met professionalisering van opdrachtstelling en verantwoordelijkheid daar laten waar hij hoort.

Eerste oplossingen die genoemd worden:

- Binnen GOO voeren we het afsluitings- en welkomstgesprek met ouders nu al veel eerder en samen. Daardoor wordt automatisch informatie overgedragen.
- Het samenwerkingsverband gaat strakker monitoren of basisonderwijs evaluatie een geeft.

Ouders zijn volwaardige partners in het triadeproces.

- Ouders zijn in principe volwaardig partner. Als geen gebruik willen maken van een bepaald arrangement zijn ze ook zo volwaardig dat zij beslissen en daarmee mogelijk –vanuit het perspectief van de professionals- niet de juiste keuze maken voor het kind.
- Het kan voorkomen dat het MKD ouders adviseert aan te melden op het SBO of SO en ouders niet kiezen, maar zich op drie scholen aanmelden. Vaak heeft niemand de ouders dan meegenomen in het proces. De zorgplicht geldt vanaf de aanmelding, dus als school mag je niet weigeren. Het arrangement dat volgt is van die betreffende school. In voorkomende gevallen wordt het samenwerkingsverband dan de triadepartner.